

Başlarken...

Dünyadan ve Türkiye'den güncel hukuki gelişme ve haberlere yer verdiğimiz Hukuk Bültenimizin Mayıs sayısını sizlerle paylaşmaktan mutluluk duyuyoruz.

Bültenimizde yer alan içerik yalnızca bilgi verme amaçlı olup konulara ilişkin detaylı bilgiler için bizimle irtibata geçmenizden memnuniyet duyacağız.

Haziran ayında görüşmek üzere!

Editörler:
Burcu Çelik
Anıl Sağlam

Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Sağlanan Vergisel Avantajlar

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (Bundan sonra "Teknokent" veya "Teknopark" olarak anılacaktır.), ülkelere göre farklı terimlerle ifade edilmekte olup İngiltere'de Science Park (Bilim Parkı), Amerika Birleşik Devletleri'nde Research Park, Fransa'da Technopole, Japonya'da Technopolis, Almanya'da Grunderzentrum olarak adlandırılmıştır. [\(Sayfa 2\)](#)

Çevre Temizlik Vergisinden Ayrı Olarak Katı Atık Bertaraf Ücretinin Tahsili Çifte Vergilendirme Teşkil Eder Mi?

Katı atık bertaraf ücreti, atıkların toplanması, taşınması, işlenmesi veya bertaraf edilmesi gibi hizmetlerin maliyetlerini karşılamak amacıyla ödenen bir ücrettir. Bu ücret, atık toplama araçlarının işletilmesi, atıkların taşınması, atık tesislerindeki işleme süreçleri, geri dönüşüm tesislerine yönlendirme veya atık depolama tesislerindeki bertaraf işlemlerini kapsamaktadır. [\(Sayfa 9\)](#)

Kısmi Tenfiz Mümkün Müdür? Tenfizin Tenfizi Olabilir Mi?

Tenfiz, yabancı mahkemelerce verilen bir kararın başka bir ülkede icra edilebilmesi şeklinde tanımlanabilecektir. Tenfiz yoluyla; icrai, tespit veya yenilik doğurucu nitelikte bir kararın doğrudan Türk hukukunda uygulanabilir olması mümkün olmaktadır. Bu kapsamda yabancı bir mahkeme tarafından verilen bir kararın, tenfize karar verilmesiyle birlikte Türk hukuk sisteminde icra edilebilir hale geldiğinin mümkün olduğu söylenebilecektir. [\(Sayfa 15\)](#)

İş Hukukunda İşçilerin Sahip Olduğu İzin Hakları ve Bu İzinlerin Kullanım Sınırı

Çalışma hayatındaki herkesin, başta bedensel ve psikolojik sağlığının korunması, motivasyonlarının artırılması ve buna bağlı olarak hem işçi hem de işveren açısından sağlıklı ve mutlu bir çalışma ortamının sağlanması için izin kullanılması gerekir. Ülkemizde izin hakkı İş Kanunundan öte, Anayasa ile güvence altına alınmıştır. [\(Sayfa 6\)](#)

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun İncelemesi ve Kanunun Uygulama Alanı

Kadın hakları tarihin en önemli insan hakları mücadelelerinden biridir. Kadınlar yüzyıllardır toplumsal, siyasi ve ekonomik olarak ayrımcılığa uğramışlardır. Ancak son yıllarda ulusal ve uluslararası alanda kadın hakları için mücadele artmış; kadın haklarını koruyucu, düzenleyici ve önleyici tedbirler barındıran ulusal bazda ve uluslararası olarak sözleşme, kanun ve yönetmelikler düzenlenmiştir. [\(Sayfa 13\)](#)

Yapay Zekânın İş Hayatında Kullanımına İlişkin Hukuki Bir Değerlendirme

Yapay zekâ araçlarının iş hayatında kullanımı, bunları kullanan kişilere ve şirketlere sadece yenilik ve fayda getirmemekte, aynı zamanda hukuki bakımdan yükümlülükler ortaya çıkarmaktadır. Yapay zekâ kullanımına ilişkin doğrudan yasal düzenlemeler bazı hukuklarda hiç bulunmaktaki iken, bazı hukuklarda ise yeni yeni oluşmaktadır. Buna karşın, yapay zekâ kullanımı, mevcut hukuk alanlarıyla da kesişmektedir. [\(Sayfa 17\)](#)

Güncel Haberler

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Yehova Şahitleri'nin Kişisel Verileri Toplaması İçin Açık Rıza Almasına Dair Güncel Bir Kararı! [\(Sayfa 12\)](#)

Anayasa Mahkemesi 22/2/2023 Tarihli ve 2022/155 E., 2023/38 K. Sayılı İlamıyla Kadının Kocasının Soyadını Almasına İlişkin Hükmün İptaline Karar Verdi! [\(Sayfa 19\)](#)

Anayasa Mahkemesi Yargılama Sırasında Dinlenmeyen Tanığın Beyanının Daha Sonra Esas Alınarak Karar Verilmesini, Silahların Eşitliği Ve Çekişmeli Yargılama İlkelerine Aykırı Olduğu Nedeniyle İptal Etmiştir! [\(Sayfa 19\)](#)

Anayasa Mahkemesi İşçinin Bazı İnternet Sitelerine Erişimi Nedeniyle İş Sözleşmesinin Feshedilmesinin İfade Özgürlüğünü İhlal Ettiği Kararını Verdi! [\(Sayfa 19\)](#)

TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİNDE SAĞLANAN VERGİSEL AVANTAJLAR

I- Teknokent Kavramı ve Kuruluşu

1.1. Kavram

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (Bundan sonra “Teknokent” veya “Teknopark” olarak anılacaktır.), ülkelere göre farklı terimlerle ifade edilmekte olup İngiltere’de Science Park (Bilim Parkı), Amerika Birleşik Devletleri’nde Research Park (Araştırma Parkı), Fransa’da Technopole (Teknoloji Kenti), Japonya’da Technopolis (Teknoloji Kenti), Almanya’da Grunderzentrum (Kurucu Merkez) olarak adlandırılmıştır. [1]

Teknokent, 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu’nun 3. maddesinde ise şu şekilde tanımlanmıştır:

“Yüksek/ileri teknoloji kullanan ya da yeni teknolojilere yönelik firmaların, belirli bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsünün olanaklarından yararlanarak teknoloji veya yazılım ürettikleri/geliştirdikleri, teknolojik bir buluşu ticari bir ürün, yöntem veya hizmet haline dönüştürmek için faaliyet gösterdikleri ve bu yolla bölgenin kalkınmasına katkıda buldukları, aynı üniversite, yüksek teknoloji enstitüsü ya da AR-GE merkez veya enstitüsü alanı içinde veya yakınında; akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği siteyi veya bu özelliklere sahip bölgeler”

1.2. Yasal Düzenlemeler Işığında Türkiye’de Teknokent Kuruluşu

1.2.1. Yönetici Şirket ve Kurucu Heyet Kavramları

Türkiye’de Teknopark kuruluşuna ilişkin usul ve esaslar 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ve Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliğinde düzenlenmiştir. 4691 sayılı Kanun’un 4. maddesine göre, Teknopark ile ilgili başvurular Kurucu Heyet veya Yönetici Şirket tarafından yapılır.

Yönetici Şirket, 4691 sayılı Kanun’a uygun ve anonim şirket olarak kurulan, Teknoparkın yönetimi ve işletmesinden sorumlu şirketi ifade etmektedir. Teknoparktaki planlama sürecinde imar planları ve değişiklikleri, parsellasyon alanları ve değişiklikleri Yönetici Şirket tarafından hazırlanır ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından onaylanarak yürürlüğe girer. Arazi temini, planlama ve projelendirme, alt yapı ve üst yapının inşası gibi tüm işlemlerin harcamaları Yönetici Şirket tarafından karşılanır. Ayrıca, Teknopark olarak belirlenen arazilerin başka amaçlarla kullanılmayacağı da 4691 sayılı Kanun’da düzenlenmiştir.

Yönetici Şirket, Teknoparkın yönetimi ve işletmesinden sorumlu olup Yönetici Şirket’in kurucuları arasında;

- i. Bölgenin içinde veya bulunduğu ilde yer alan en az bir üniversite
- ii. Yüksek teknoloji enstitüsü
- iii. Kamu AR-GE merkez veya enstitüsü birinin bulunması şartı aranmaktadır.

TOBB’a bağlı odalar ve borsalar, TESK’e bağlı odalar, birlikler ve federasyonlar, yerel yönetimler, bankalar ve finansman

kurumları, yerli ve yabancı özel hukuk tüzel kişileri, AR-GE ve teknoloji geliştirme ile ilgili vakıf, dernek ve kooperatifler, ilgili kamu kuruluşları ve ihracatçıları birlikleri kurucu ya da sonradan ortak olabilir.

Kurucu Heyet ise, Teknoparkın kurulacağı bölgenin içinde veya bulunduğu ilde yer alan en az bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü ya da kamu AR-GE merkez veya enstitüsü ve diğer kuruluş temsilcilerinden oluşan, Bölge Yönetici Şirketinin kuruluşuna kadar geçen süreçte ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde Teknoparkın kurulması ile ilgili tüm iş ve işlemlerden sorumlu heyettir.

Kurucu Heyet yukarıda yer verilen tanımda belirtilen kurum ve kuruluş temsilcilerinin aralarında düzenleyeceği bir protokolle oluşturulur. Teknopark alanının yer seçimi Kurucu Heyet veya Yönetici Şirket tarafından yapılmakla birlikte, Teknoparkın yapılacağı ilin sınırları içinde en az bir üniversite ya da yüksek teknoloji enstitüsü ya da kamu AR-GE merkez veya enstitüsü bulunması şarttır.

Kıyı Kanunu kapsamındaki alanlar, su koruma alanları, jeolojik sakıncalı alanlar, mera alanları, orman alanları, sulak alanlar, sit alanları, askeri yasak bölgeler ve güvenlik bölgeleri, özel çevre koruma bölgeleri ve enerji üretim tesislerinin yer aldığı alanlar ile mevzuat gereğince kullanımları kısıtlanan ve Teknopark olarak seçilmesi veya bu amaçla kullanılması mümkün olmayan benzeri diğer alanlar Teknopark alanı olarak seçilemez.

Ancak, hakkında kısıtlılık hali bulunan alanlardan ilgili mevzuatı doğrultusunda belli koşulların gerçekleşmesi suretiyle Teknopark bölgesi olarak seçilmesine imkân tanınanlar ve koruma alanı ile birlikte tescillenen tabiat varlıkları (mağaralar, anıt ağaç ve ağaç toplulukları) ve sürdürülebilir koruma ve kontrollü kullanım alanları Bölge alanı olarak seçilebilir.

Seçilen Bölge alanı ile ilgili olarak, mevzuatı gereğince kısıtlılık hali bulunmadığı veya hakkında kısıtlılık hali bulunmasına rağmen ilgili mevzuatı doğrultusunda belli şartların gerçekleşmesi suretiyle Bölge alanı olarak seçilmesine imkân tanındığı hususu, ilgili kurum ve kuruluşlardan belgelendirilir.

1.2.2. Yönetici Şirket Kuruluşu ve Esas Sözleşme

Yönetici Şirket kuruluşu, Teknopark kuruluş kararının Resmî Gazete’de yayımlanıp Kurucu Heyet’e bildirim yapıldıktan sonra gerçekleştirilir. Ancak Kurucu Heyet, Yönetici Şirket kuruluşu gerçekleştirilmeden önce şirket esas sözleşmesinin yasal mevzuatlara uygunluğunun incelenmesi amacıyla sözleşmeyi AR-GE Teşvikleri Genel Müdürlüğü’ne iletir.

Anonim Şirket oluşumu, Teknopark ilanından önce gerçekleştirilmiş ise, Yönetici Şirket olarak faaliyete başlayabilmesi için Teknopark ilanından sonra, şirket esas sözleşmesini incelemek üzere Genel Müdürlüğe iletir. Ayrıca, Yönetici Şirket kuruluş işlemleri, Teknopark kuruluş kararının Resmî Gazete’de yayım tarihinden itibaren bir yıl içerisinde sonuçlandırılmalıdır.

1.2.3. Arazi Temini

Bölge alanı içinde yer alan üniversite arazileri, bu üniversitelerin uygun görüp izin vermeleri durumunda, mülkiyeti ilgili üniversitede kalmak kaydıyla Bölgenin yönetici şirketine tahsis edilir. Bu durum diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait araziler için de geçerlidir.

Bölge alanı içerisinde yer alan Hazinesinin özel mülkiyetinde veya Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmazlar üzerinde irtifak hakkı tesisinin veya kullanma izni verilmesinin talep edilmesi halinde, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yönetici şirket lehine ilk beş yılı bedelsiz olarak, devam eden yıllar için yatırım konusu taşınmazın emlak vergi değerinin binde ikisi karşılığında

irtifak hakkı tesis edilir veya kullanma izni verilir.

Bölge alanı içerisinde yer alan gerçek kişilere ya da özel hukuk tüzel kişilerine ait taşınmazlar, Bölge amacında kullanılmak üzere Bölge yönetici şirketince satın alınmak, kiralanmak ya da yönetici şirket lehine irtifak hakkı tesis edilmek suretiyle temin edilebilir.

II- TEKONKENT UYGULAMALARI

Kuzey Amerika Örneği /Silikon Vadisi

Silikon Vadisi olarak adlandırılan Teknopark alanının temeli 1937 yıllarında Hewlett - Packard Şirketi’nin kuruluşuna dayanmaktadır. Master eğitimlerini Stanford Üniversitesi’nde sürdüren William Hewlett ve David Packard’ın eski bir tairhanede elektronik üzerine başlattıkları çalışmaları, Silikon Vadisi’nin temeli olarak kabul edilmektedir. Silikon Vadisi’nin bilindiği halini almasında ise Amerikalı Nobel ödüllü fizikçi Dr. William Shockley önemli bir rol oynamıştır.

1955 yılında Shockley Yarı İletken Laboratuvarları’nı kuran Dr. Shockley, bu sayede bölgedeki ilk yarı iletken işletmeyi kurmuştur. Sonrasında bu şirketten ayrılan kişiler kendi şirketlerini kurarak Silikon Vadi’ sinin popülerliğini başlatmışlardır.

1970 ve 1980 yıllarında vadide kişisel bilgisayar ve iş istasyonları geliştirilerek üretimi ve satışı başlamıştır. Bu gelişme ile Apple, Silicon Graphics ve SUN gibi firmalar öne çıkmaya başlamışlardır. İnternetin yayılması ile birlikte 1990- 2000 yıllarında internet tabanlı uygulamalar ve bilgi aracılığının hızlanması ile birlikte Yahoo, Google gibi firmalar ortaya çıkmışlardır. [2]

Avrupa Örneği/ Sophia-Antipolis

P. Laffitte’nin Paris’in sol yanını çevreleyen üniversiteler için entelektüel dinamizmin gerekliliği düşüncesi ve bir teknoloji kenti hayali ile 1970’li yılların başlarında filizlenerek teknoloji atılımı olan Sophia-Antipolis’i hayata geçirmiştir.

“Faaliyet gösterdiği alanlar; bilgisayar ve uzaktan veri işleme, elektronik ve otomasyon, tıp, eczacılık, kimya, biyoteknoloji ve eğitimidir. Faaliyet gösterdiği bölgenin iklim koşullarının uygunluğu ve sunduğu yüksek yaşam kalitesi yanında çevre estetiğine verilen önem, uluslararası bağlantıların yoğunluğu, Sophia Antipolis’in güçlü olduğu yanlarıdır” şeklinde bilinmektedir. [3]

Asya Örneği / Tsukuba Bilim Şehri

Tokyo’nun yüksek nüfuslu hükümet ofislerini şehir dışına taşımak amacıyla ortaya çıkmışlardır. Tokyo’nun Tsukuba bölgesinin seçildiği proje, 1967 yılında Bakanlar Kurulu tarafından onaylanarak 1970 yılında Tsukuba Bilim Şehri İnşa Yasası ile inşasına başlanmıştır. [4]

Japonya’nın kendi endüstrisini Asya endüstrileri karşısında koruma isteği, ülkedeki teknoloji transfer ofislerinin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Başlarda, kuluçka merkezlerine öncelik verilirken sonrasında, iktisadi ve siyasi yönelimler teknopolislerin gelişmesinde önem sağlamıştır. Ülke, kendini teknolojik anlamda çok ileriye taşımış olsa da Japon yeninin sürekli değer kazanması, küresel rekabet içinde her geçen gün katma değeri yüksek ürünler ile yer almak zorunda kalmasına neden olmuştur. [5]

III- TEKNOKENTLERDE SAĞLANAN TEŞVİKLER VE DESTEKLER

3.1. Teknokentlerde Uygulanan Vergisel Teşvik Destekler

Sürdürülebilir büyüme ve istikrarlı ekonomik gelişmenin bir arada yürütülmesi için, özel sektörün Ar-Ge çalışmalarına mesafeli bir yaklaşım sergilemesi ve risklerin yüksek olması gibi sebeplerle devlet, çeşitli destek ve müdahalelerle sürecin önünü açmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda, ilk yatırım maliyetleri ve riskler göz önüne alındığında, vergi teşvikleri yoluyla şirketlerin Ar-Ge, yazılım ve tasarım faaliyetlerine ilişkin yükün önemli bir bölümünü devletin üstlenmesi yaklaşımı benimsenmiştir.

Teknokent mevzuatı incelendiğinde, bölgede gerçekleştirilen çalışmaları desteklemeye yönelik vergisel avantajların geniş yer tuttuğu görülmektedir. Bu vergisel teşvikler, teknokentlerde yürütülen faaliyetleri kolaylaştırmaya ve özellikle de ağır vergi yüklerinden kaçınmak isteyen Ar-Ge ve tasarım çalışmalarında bulunan mükellefleri bölgede tutmaya yönelik olarak düzenlenmiştir.

Teknokent faaliyetlerini desteklemek amacıyla uygulanan vergisel teşvikler, çeşitli şekillerde mevcuttur. Genellikle vergi istisnalarına dayanan bu teşvikler, kurumlar vergisi, gelir vergisi, KDV, damga vergisi ve gümrük vergisi gibi vergiler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Ayrıca, bu destekler bölge yöneticisi şirketleri, girişimcileri ve teknokent faaliyetlerinde yer alan ve TGBK tarafından tanımlanan personeli kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Yönetici şirket, "4691 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi nezdinde, gelir ve kurumlar mükellefleri" ile bölgede istihdam edilen araştırma, geliştirme ve destek personeller için vergisel avantajlar sağlanmıştır. Sağlanan bu avantajlar ile Ar-Ge ve teknolojik faaliyetlerin gelişimine destek verilmiştir. [6]

Bölgede faaliyetlerini sürdüren işletmeler 4691 Sayılı Kanun teşviklerinin tamamından yararlanabilmekte, "Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesi hakkında yasada öngörülen yazılım, araştırma ve geliştirme ile ilgili teşviklerden ayrıca yararlanamamaktadır. Fakat bölgede faaliyet gösteren şirketler yatırım teşvik belgesi almaları durumunda, Ar-Ge, Bilişim teknolojisi, yazılım geliştirme ve TÜBİTAK tarafından önceliği belirlenecek yatırımlar sebebiyle Gümrük Vergisi muafiyeti, KDV istisnası, faiz desteği, sigorta prim teşviki, yatırım yeri tahsisi" gibi teşviklerden ayrıca yararlanabilmektedir. [7]

3.2. İstisna Kapsamındaki Faaliyetler

Teknokentlerde faaliyetlerini yürüten işletmelere tanınan istisnalar, bölgede araştırma, geliştirme ve yazılım etkinliklerinden kazanılan hasıllara uygulanmaktadır. Ar-Ge ve yazılım kavramları ise 12.03.2014 tarihli ve 28939 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Teknoloji Geliştirme Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nde şu şekilde tanımlanmıştır:

Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge): Araştırma ve geliştirme, kültür, insan ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bunun yazılım dahil yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmalar.

Yazılım: Bir bilgisayar, iletişim cihazı veya bilgi teknolojilerine dayalı bir diğer cihazın çalışmasını ve kendisine verilen verilerle ilgili, gereken işlemlerin yapılmasını sağlayan komutlar dizisinin veya programların ve bunların kod listesini, işletim ve kullanım kılavuzlarını da içeren belgelerin ve hizmetlerin tümü. İlgili yönetmeliğin 37. maddesinde ise muafiyet ve esaslar bildirilmiş olup sağlanan muafiyetlerden bazıları şu şekildedir: Teknoparklarda etkinliklerini sürdüren gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri, bölgeden elde ettikleri yazı-

lım ve/veya Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettiği kazançlar 31.12.2023 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden muaftır.

Bu istisnadan yararlanmak isteyen şirketlerin bağlı oldukları vergi dairesine başvurması gerekmekte olup başvuru öncesinde firmaların, bölgedeki yönetici şirketten bölgede faaliyette bulunduğu dair bir belge de temin etmesi gerekmektedir. Yönetici şirket kanun uygulamasında, 31.12.2023 tarihine kadar kurumlar ve damga vergisi ile harçlardan muaftır. Bu istisnadan yararlanmak isteyen yönetici şirketin bağlı bulunduğu vergi dairesine başvurması gerekli kılınmıştır.

Bölgede çalışan Ar-Ge destek personelinin görevleri ile ilgili ücretleri 31.12.2023 tarihine kadar her türlü vergiden istisna tutulmuştur. Bu istisnanın uygulanabilmesi için, ilgili girişimcinin, bölgede çalışan ve Yönetmeliğe göre tanımlanmış tüm Ar-Ge ve destek personelinin, Ar-Ge projelerindeki görev tanımlarını, nitelik ve çalışma sürelerini gösteren listeyi aylık olarak yönetici şirkete onaylatması gerekmektedir. Haftalık 45 saati aşan çalışma süreleri bu istisna dışında bırakılmış olup hak edilmiş hafta ve yıllık ücretli izinler ile ulusal resmî tatil günleri gelir vergisi teşvik uygulamasında dikkate alınmaktadır. Teknoparkta etkinliklerini sürdüren mükellefler, araştırma, geliştirme ve yazılım faaliyetleri için vergisel teşviklerden bir bütün olarak faydalanabilmesi mümkündür. Girişimci firmalar aynı projeleri için 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu vergisel teşviklerinden ayrıca yararlanmak isterlerse; eş zamanlı olarak yönetici şirket ve bakanlığa başvurmalıdır.

3.3. Kurumlar Vergisi Açısından Sağlanan Teşvikler

4691 sayılı Kanun ile Yönetici Şirket, 31.12.2023 tarihine kadar elde edilen kazançlar karşısında kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. Ancak istisna edilen bu kazançlar, 4691 sayılı Kanun kapsamında Teknokent'in kurulum, yönetim ve işletim alanında elde edilen kazançlar olarak sınırlanmıştır.

Ayrıca, Teknoparklarda faaliyet gösteren mükellefler tarafından, 4691 sayılı Kanunun 6170 sayılı Kanunla değişik geçici 2'nci maddesinin ilk fıkrası uyarınca yazılım ve Ar-Ge kapsamında elde ettikleri kazançlar 31.12.2023 tarihine kadar kurumlar vergisinden muaf edilmişlerdir.

Mükelleflerin istisnadan yararlanabilmek adına mevzuat çerçevesinde sürdürdükleri Ar-Ge faaliyetleri için patent ya da patentle eşdeğer belgeler için tescil veya kayıt yaptırmaları gerekmektedir. Kazancın elde edildiği vergilendirme dönemine ait beyannamelerin verilmesi gereken sürenin sonuna kadar ilgili kurumlara başvurulmuş olması gerekmektedir.

3.4. Gelir Vergisi Açısından Sağlanan Teşvikler

Kurumlar vergisi tüzel kişi mükelleflerine sağlanan kazançta ait istisnalar, gelir vergisi gerçek kişi mükelleflerine de sağlanmaktadır. Bu kapsamda, gelir ve kurumlar vergisi mükellefinin teknokente ileri teknolojiye dayalı faaliyet sürdürmesi gerekmekte olup elde edilen kazançların kaynağının Ar-Ge ve yazılım kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerden kazanılmalıdır. Uygulanan istisna ve teşvikler yalnızca gelir ve kurumlar vergisine ilişkin olup Teknoparkta faaliyet gösteren işletmelere diğer vergi, resim ve harçlar için istisna tanınmamıştır. Teknoparktaki işletmelerin vergi istisnalarından faydalanabilmeleri için bakanlığa başvurmaları gerekmektedir. Başvuru için öncelikle işletmelerin, yönetici şirket tarafından teknoparkta bulduklarına dair etkinlik alanlarını da kapsayan belge temin etmeleri gerekmektedir.

Ayrıca, yönetim kurulu üyeleri veya şirket ortaklarının huzur hakları da (ücretleri) bu istisnaya dâhildir. Şirket yönetim kurulu üyelerinin aldıkları maaş huzur hakkı olarak adlandırılmaktadır ve üyelerin kararı ile notere onaylatıldıktan sonra geçerli hale gelmektedir. Bu uygulama, teknopark dışındaki şirketlerde gelir vergisine tabiidir ve sigorta primi yoktur. Teknoparklarda faaliyet gösteren şirketler için proje geliştirilmesine fiilen katılan şirket ortaklarına veya yönetim kurulu üyelerine ödenen huzur hakları gelir vergisinden muaftır. [8]

3.5. Katma Değer Vergisi Açısından Sağlanan Teşvikler

5035 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 11. Maddesine göre, teknokentlerde faaliyet gösteren mükelleflerin kazançları, 31.12.2023 tarihine kadar ürettikleri sistem yönetimi, veri yönetimi, iş uygulamaları, sektörel, internet, mobil ve askeri komuta kontrol yazılım uygulama yazılı şeklindeki teslim ve hizmetler katma değer vergisinden istisnadır. KDV istisnasından bölgedeki etkinlik alanı yazılım, lisans ve program olan kuruluşlar faydalanabilirken bölgedeki yönetici şirket KDV istisnası dışındadır. Türkiye sınırları içinde bulunan fakat gümrük bölgelerinin kapsamı dışında kalan özel alanlar 'serbest bölge' olarak adlandırılmakta olup ihracat odaklı yatırımları teşvik etmek için kurulan bu serbest bölgelerde yer alan teknoparklar da KDV istisnası kapsamındadır.

3.5. Sosyal Güvenlik Ödemeleri Açısından Sağlanan Teşvikler

Teknokentte faaliyet gösteren firmalar, personellerinin adına devlete ödemekle yükümlü oldukları vergiler nedeniyle iş gücü maliyetlerini artırmaktadır. Özellikle Ar-Ge çalışmalarında belirli bir nitelik ve donanımına sahip olan çalışanlar için yüksek ücretler ödemekte olan girişimci firmalar için, 5746 Sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun kapsamında sigorta prim desteği sağlanmaktadır. İlgili sigorta primi desteği, kanunun 3. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir: *"Kamu personeli hariç olmak üzere teknoloji merkezi işletmelerinde, Ar-Ge merkezlerinde, kamu kurum ve kuruluşları ile kanunla kurulan veya teknoloji geliştirme projesi anlaşmaları kapsamında uluslararası kurumlardan ya da kamu kurum ve kuruluşlarından Ar-Ge projelerini desteklemek amacıyla fon veya kredi kullanan vakıflar tarafından veya uluslararası fonlarca desteklenen ya da TÜBİTAK tarafından yürütülen Ar-Ge ve yenilik projeleri ile rekabet öncesi işbirliği projelerinde ve tekno-girişim sermaye desteklerinden yararlanan işletmelerde çalışan Ar-Ge ve destek personeli ile 26.06.2001 tarihli ve 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nun geçici 2. maddesi uyarınca ücreti gelir vergisinden istisna olan personelin; bu çalışmaları karşılığında elde ettikleri ücretleri üzerinden hesaplanan sigorta primi işveren hissesinin yarısı, her bir çalışan için beş yıl süreyle Maliye Bakanlığınca bütçesine konulacak ödenekten karşılanır."*

Söz konusu istisnadan faydalanabilecek personeller 4691 sayılı Kanun'da ve Uygulama Yönetmeliği'nde belirtilmiş olup Ar-Ge personeli, araştırmacı, teknisyen, yazılımcı personel, destek personeli istisnadan faydalanacaktır.

3.6. Damga Vergisi ve Harçlar İçin Sağlanan Teşvikler

5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'un 3. maddesinde, kanun kapsamındaki her türlü Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri ile ilgili olarak düzenlenen kağıtlardan damga vergisi alınmayacağı hüküm altına alınmıştır. Teknokentte faaliyette bulunup damga vergisinden muaf olan işletmelerin bildirim yükümlülüğü vardır. Damga vergisi ve harçlar istisnasından yararlanmak isteyen işletmelerin, başka kuruluşlarca desteklenen Ar-Ge ve yazılım projeleri için, kanunda belirtilen kıstaslara uygun bir proje olduğunu gösteren, projenin desteklendiğini doğrulayan bir yazı ve bununla birlikte proje hibe sözleşmesi ya da proje bilgi formunun noter, ilgili diğer resmî kurumlar vb. gibi kurumlara ibraz edilerek belgelenmesi gerekmektedir.

Detaylı Bilgi için;
[Av. Anıl Sağlam](mailto:Av.Anil.Saglam@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Harmancı, M., & Önen, M. (1999). Dünyada ve Türkiye'de Teknopark ve Teknokent Uygulamaları
2. Ay, M. (1996). Teknoparkların Dünyadaki Durumu Ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
3. Bozkurt, E. (2021). Teknoparklara Sağlanan Vergisel Avantajların Değerlendirilmesi ve Hilelerin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul
4. Lambert, B. (2000). Building Innovative Communities: Lessons From Japan's Science City Projects.
5. Şenliler, N. (2006). Teknopark Gelişmelerinin Plânlama / Tasarımı İçin Belirlemeler
6. Alp, M. A. (2012, Sayı: 287). Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Uygulanan Destekler. Vergi Sorunları Dergisi
7. Kiraz, A. (2004, Sayı 142). Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (Teknoparklar) ve Sağlanan Vergisel Avantajlar. III. Yaklaşım
8. Özmen, E. (2020). Teknopark Firmalarına Robin Hood Yükümlülüğü

KDV İSTİSNASINDAN BÖLGEDEKİ ETKİNLİK ALANI YAZILIM, LİSANS VE PROGRAM OLAN KURULUŞLAR FAYDALANABİLİRKEN BÖLGEDEKİ YÖNETİCİ ŞİRKET KDV İSTİSNASI DIŞINDADIR.

İŞ HUKUKUNDA İŞÇİLERİN SAHİP OLDUĞU İZİN HAKLARI VE BU İZİNLERİN KULLANIM SINIRI

1. İzin ve İzin Hakkı Nedir?

Çalışma hayatındaki herkesin, başta bedensel ve psikolojik sağlığının korunması, motivasyonlarının artırılması ve buna bağlı olarak hem işçi hem de işveren açısından sağlıklı ve mutlu bir çalışma ortamının sağlanması için izin kullanılması gerekir.

Ülkemizde izin hakkı İş Kanunundan öte, Anayasa ile güvence altına alınmıştır. Sadece bu niteliği açısından düşünüldüğünde bile izin hakkının ne kadar kutsal ve müdahale edilemez bir hak olduğu görülebilir.

Anayasamızın 50. Maddesinde "Dinlenmek, çalışanların hakkıdır. Ücretli hafta ve bayram tatili ile yıllık ücretli izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir" hükmü yer almaktadır. Bu hükme göre başta ücretli yıllık izin hakkı olmak üzere, çalışanların izin hakları İş Kanunu'nda detaylı olarak düzenlenmiş ve koruma altına alınmıştır.

2. İş Hukukunda Tatil ve İzinler

İş Kanunu'na göre iş-işçi ilişkisi içerisinde bulunarak işçi sayılan ve belirli bir işverene bağlı olarak çalışan herkese başta bedensel ve psikolojik sağlığının korunması için iş kanununca tanınmış izin hakkı mevcuttur.

İzin hakkı İş Kanunu'nda olduğu gibi anayasada da güvence altına alınmıştır. Anayasanın 50. Maddesinde "Dinlenmek, çalışanların hakkıdır. Ücretli hafta ve bayram tatili ile yıllık ücretli izin hakları ve

şartları kanunla düzenlenir" hükmü yer almaktadır.

Bu hükümde açıkça görüleceği üzere işçilerin izin haklarının olduğu ve bu hakka ilişkin şartların kanunla düzenleneceği anayasada belirtilmiş ve koruma altına alınmıştır. Dolayısıyla hiç kimse Anayasada belirtilen bu maddeye aykırı hareket edemez ve işçilerin kanunda belirtilen haklarını görmezden gelme eğiliminde dahi bulunamaz. Bu izin hakkı kapsamında işçilere kanunca düzenlenen tatil ve izin günleri tahsis edilmiştir. Bunlardan birkaçını belirtecek olursak; Hafta tatili, Ulusal Bayram ve Genel tatiller, yıllık ücretli izin, ücretsiz izinler ve mazeret izinleridir.

3. İş Kanununca İşçilere Tanınmış Tatil ve İzinler

3.1. Hafta Tatili:

İş Kanunu'nun 46. maddesi uyarınca; İşçilere tatil gününden önce haftalık normal çalışma süresini tamamlayacak şekilde belirlenen iş günlerinde çalışmış olmaları koşuluyla 7 günlük bir zaman dilimi içerisinde en az 24 saat verilen dinlenme izin olarak tanımlanabilir.

3.2. Ulusal Bayram ve Genel Tatiller:

İş Hukukunda belirli günler tatil günü kabul edilmiştir. 2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller hakkındaki kanunda şu günler tatil günü olarak sayılmıştır;

i. Resmi bayram günleri: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs

Atatürk'ü Anma ve Gençlik Spor Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı

ii. Dini Bayramlar: Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı

iii. 1 Ocak yılbaşı tatili, 1 Mayıs Emek ve Dayanışma günü tatili ve 15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik günü tatilidir. [1]

3.3. Yıllık Ücretli İzin:

İşçiye tanınan izin sürelerinden biri de yıllık ücretli izindir. Bu izinle alakalı İş Kanunu 53. maddesinde "İşyerinde işe başladığı günden itibaren, deneme süresi de içinde olmak üzere, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık ücretli izin verilir. Yıllık ücretli izin hakkından vazgeçilemez." şeklinde bahsedilmiştir.

Bu madde uyarınca yıllık ücretli izin hakkına sahip olabilmek için en az 1 yıllık çalışma şartı aranmaktadır. En az 1 yıl çalışma koşuluyla beraber işçinin ücretli izin süresi de çalıştığı hizmet süresiyle orantılı şekilde artış göstermektedir. İşçilere verilecek olan bu izin süreleri şu şekildedir; bir yıldan beş yıla kadar çalışanlara 14 gün, beş yıldan on beş yıla kadar çalışanlara 20 gün, on beş yıl ve üzeri çalışanlara ise 26 günden az verilemez. Yıllık ücretli iznin kullanma vakti ise işverenin yönetim hakkı kapsamında işçiye yılın herhangi bir zaman diliminde ya da daha sonraki bir dönemde kullanılabilir. Öte yandan bu ücretli iznin iş sözleşmesi devam ederken işveren veya işçinin talebi üzerine parası ödenerek kullanılmış sayılması mümkün değildir.

Sadece iş sözleşmesinin son bulunduğu ve iş sözleşmesi sona erdiği için ücretli izin kullanma imkânı bulunmadığı durumlarda yıllık iznin paraya çevrilmesi mümkündür.

Ayrıca mevsimlik veya kampanya işleri hakkında da yıllık ücretli izin hükümleri uygulanmaz.

Ücretsiz izinler:

Ücretsiz izin iş hukuku mevzuatında açık bir şekilde düzenlenmiş olan bir izin şekli değildir. Zira işçi ve işverenin kendi aralarında anlaşarak ücretsiz izin yoluna gidebildiği iradi ücretsiz izin söz konusu olduğu gibi kanun ve yönetmeliklerde yer alan birtakım izinlerin de ücretsiz izin kapsamında değerlendirildiği görülmektedir.

Kanun ve mevzuat kapsamında düzenlenen ücretsiz izin hallerine; Ücretsiz analık izni, ücretsiz gebelik izni ve işverenin covid-19 sebebine dayanan tek taraflı ücretsiz izne çıkarma hakkı söylenebilir.

3.5. Mazeret izinleri:

- İş Kanunu'nda işçinin günlük hayatta yaşayabileceği bir takım olağanüstü durumlar veya özel hayatındaki olaylardan ötürü yıllık izinden farklı olarak kullanılabileceği belirli mazeret izinleri sayılmıştır. Bu mazeret izninin yalan beyanla ilişkilendirilmeyen, gerçek ve belirli mazeretlere dayalı olduğu durumlarda işverence iznin verilmesi zorunlu tutulmuştur.

Mazerete dayalı olarak iznini kullanan işçi bu izni kullanırken ücretini de almaktadır. Yani bu iznin bir nevi ücretli izin olduğu söylenebilir. İşveren mazeret izni alan işçinin ücretini ödemek zorundadır. Ücrette herhangi bir kesinti yapılması söz konusu olamaz

- Mazeret izninin kullanılması işçinin talebine bağlıdır. İşçinin işverene bir talebi olmadan veya işverene bildirim yapılmadan habersiz yapılan devamsızlıklar mazeret izni kapsamında sayılmamaktadır.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 2011/6774 E., 2013/13240 sayılı kararında, "Mazeret izinlerinin kullanılabilmesi için kural olarak işçinin bu yönde talepte bulunması gerekir." denilmektedir. Dolayısıyla mazerete dayalı olarak izin kullanılmasında işçinin talebi mutlaka gerekli bir şart niteliğindedir. Yıllık ücretli izinde olduğu gibi çalışma süresiyle beraber kendiliğinden doğan bir hak değildir. [2]

- Mazeret izinleri belirli mazeretler için kullanılabilir. Bu izinlerin kullanılabilmesi için mazeretlerin doğması şarttır. Mazeret izinleri sadece mazeret sebebinin doğduğu anda kullanılabilir. Bu izin mazeretlerin son bulması veya hiç doğmaması ya da doğduğu halde kullanılmayıp sonraya aktarılması gibi durumlarda kullanılamaz. Yani bu mazeretlere dayanılarak daha sonra izin alınması veya iznin bir kısmının kullanılıp kalan kısmın daha sonraya aktarılması söz konusu olamaz. İşçinin daha sonra kullanmaya yönelik talebi olsa bile bu talep işveren tarafından dikkate alınmaz.

Mazeret izni hakkı doğduğu halde bu hakkını kullanmayan işçi iş sözleşmesinin sona ermesi durumunda kullanılmayan mazeret izninin ücretini isteme talebinde bulunamaz. Aynı şekilde işveren tarafından da bu mazeret izinlerinin mazeretin doğduğu anda kullanılmayıp iş sözleşmesi sona erdikten sonra kullanılmayan iznin karşılığı bir ücret verilmesi söz konusu olamaz.

Bu durum Yargıtay 9. Hukuk dairesinin E.2009/32740 K. 2010/247 sayılı sayılı kararında, "... yıllık ücretli izin dışındaki yasal diğer izinlerin, izni gerektiren olgunun gerçekleştiği anda kullanılması gerekir... İşçi bu iznini, izni gerektiren olay bittikten sonra işverene talepte bulunarak kullanamayacağı gibi ileride kullanmadığı gerekçesi ile karşılığı ücretin ödenmesini talep edemez." denilerek desteklenmiştir. [3]

İş Kanunu Ek Madde 2 aynen;

Mazeret izni

Ek Madde 2
İşçiye; evlenmesi veya evlat edinmesi ya da ana veya babasının, eşinin, kardeşinin, çocuğunun ölümü hâlinde üç gün, eşinin doğum yapması hâlinde ise beş gün ücretli izin verilir.

İşçilerin en az yüzde yetmiş oranında engelli veya süregelen hastalığı olan çocuğunun tedavisinde, hastalık raporuna dayalı olarak ve çalışan ebeveyninden sadece biri tarafından kullanılması kaydıyla, bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde on güne kadar ücretli izin verilir."
şeklinde olup bu madde uyarınca kanunda mazeret izinleri 5 başlık altında sayılmıştır. Bunlar;

i. Evlenme izni:

İşçinin evlenmesi halinde söz konusu olan ve evlenme halinin kesinleşmesiyle birlik-

te işçiye verilen izindir. Evlenmeden dolayı verilen ücretli mazeret izni 3 günden ibarettir. Bu 3 günlük izin süresi asgari bir sür olup işçi ve işveren aralarında anlaşarak iş sözleşmesi çerçevesinde bu zamanı arttırabilir.

Ancak kanun sadece 3 günlük izni koruma altına almıştır. Evlilik gibi büyük ve hayati bir olayı yaşayacak olan işçiye kanunda sadece 3 gün gibi az bir sürenin tanınması işçilere tanınmış olan hakkın ne denli az ve yetersiz olduğunu göstermektedir.

Bu iznin evlilik öncesi mi sonrası mı kullanılacağı hususunda sabit bir görüş veya kural yoktur. İşçi ve işverenin inisiyatif ve ortak kararı doğrultusunda bu izin hakkının kullanılması söz konusu olur. Bu evlenme izni sadece kişinin kendisinin evlenmesi durumunda söz konusu olabilir. Buna göre kişi bu izni kardeşi, çocuğu, annesi, babası vb. yakınlarının evlenmesi halinde talep edemez.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin 19.12.2013 tarihli kararında da evlenme işleminin haklı bir mazeret olduğu kabul edilmiştir. [4]

ii. Evlat edinme:

İşçinin evlat edinmesi kapsamında İş Kanunu'nda mazeret izni olarak 3 günlük süre öngörülmüştür. Bu izin kapsamında işçi ücretinde kesintiye uğratılmadan 3 gün ücretli mazeret izin hakkını kullanabilir. Bu 3 günlük mazeret izni için evlat edinilen çocuğun yaşı önem arz etmemektedir.

İş Kanunu'nun 74. maddesinde de evlat edinmeye dair belli başlı izinlerden bahsedilmiştir. Ancak 74. maddede belirtilen izin haklarının oluşabilmesi için evlat edinilen çocuğun 3 yaşından küçük olması şartı aranmıştır.

iii. Ölüm izni:

İşçiye yakınlarının ölümü halinde verilen 3 günlük ücretli mazeret iznidir. İş Kanunu'nda işçinin yakınları olarak sayılan kişiler işçinin; annesi, babası, kardeşi, eşi ya da çocuğudur.

Bundan dolayı sadece bu kişilerin ölümü hali iş kanununca ölüm kaynaklı mazeret izin hakkının kazanılmasına yol açar. Bu kişiler dışında yakınlığı fark etmeksizin ücretli ölüm mazeret izni kanunca tanınmamış olup bu durumda işverenin ölüm izni verme zorunluluğu bulunmamaktadır.

İşçiyi psikolojik anlamda önemli derecede etkileyecek bir olayın bu denli az kişiyle sınırlı tutulması oldukça haksız bir uygulamadır. Zira işçinin hayatı sadece kanunda sayılan bu kişilerle sınırlı değildir. İşçinin özel hayatı çerçevesinde arkadaşları da bulunmaktadır. Kaldı ki kanun işçinin nişanlısını dahi ölüm izninin kullanılabilceği kişiler arasında saymamıştır.

Buradan da açıkça anlaşılacağı üzere kanunda ölüm izninin kullanılabilceği sayılan kişiler oldukça sınırlı tutulmuştur. Bu sınırlı tutulan izin işçilere çok yetersiz bir izin hakkı tanıdığına açıkça görünümüdür.

İşçinin yakınlarındaki belli kişilerin ölümü mazeret olarak sayılmakla birlikte bu mazeretin ispatı noktası da önemli bir noktadır. Özellikle özel sağlık kuruluşlarından alınan raporlar günümüzde daha kolay ulaşılabilir olduğu sebebiyle bazı işverenler tarafından geçerli sayılmamaktadır.

Ancak sırf özel sağlık kurumu olduğu nedeniyle alınan raporların geçersiz sayılması gibi bir durum açıkça haksız bir uygulamadır.

Buradaki önemli bir diğer husus da işçinin işverene karşı yalan beyanda bulunarak ölüm mazereti iznini kullanmasıdır. Bu durumda yani işçinin işverene karşı yalan beyanda bulunması durumunda işverenin haklı nedenle fesih hakkı doğmaktadır.

Şöyle ki işverene karşı yalan beyanla ölüm izni kullanan işçinin daha sonra mazeretinin gerçek olmadığı ortaya çıktığında işçi haklı bir nedene dayanmadan devamsızlık yapmış olacağı için işverenin devamsızlığa dayalı olarak haklı nedenle fesih hakkı doğmaktadır.

Yargıtay 22. HD. E. 2013/14900 K. 2014/22406 ve 11.07.2014 tarihli kararında;

"Davacının izin bitiminde annesinin ölümü sebebiyle işe gidemediğini beyan etmesine rağmen, annenin 14.06.2000 tarihinde, devamsızlık iddiasından yaklaşık olarak dokuz ay sonra vefat ettiği anlaşılmıştır. ...annenin fesihten yaklaşık dokuz ay sonra vefat ettiği dikkate alındığında davacının devamsızlığının haklı sebeplere dayanmadığı ortadadır." denilmektedir. [5]

iv. Eşin doğum yapması:

Bu izne babalık izni de denilmektedir. Bu izin işçi tarafından doğum yapılan tarih itibarıyla kullanılabilir. Eşin doğumundan

önce bu iznin kullanılması mümkün değildir. İş Kanunu'nda göre, doğum nedeniyle işçilere mazeret izni hakkı tanınmıştır. Doğum mazeret izni, işçinin eşi veya kendisinin doğumla ilgili işlemleri takip edebilmesi ve ailevi sorumluluklarına odaklanabilmesi için verilen bir izindir. Kısaca işçinin eşinin doğum yapması halinde işverence işçiye tanınmış ücretli izindir. Bu izin asgari 5 gün süreyle verilir.

Doğum mazeret izni hakkı, işçilerin ailevi sorumluluklarını yerine getirmelerini kolaylaştırmak için önemli bir düzenlemedir. Özellikle yeni doğum yapmış eşin yanında bulunması ve destek olunması açısından önemli bir yer tutmaktadır.

v. Engelli veya süregelen hastalığı olan çocuk nedeniyle izin:

Türkiye'de işçilerin engelli veya süregelen hastalığı olan çocuklarına bakmak amacıyla kullanabileceği bir izin türü olan "mazeret izni", İş Kanunu'nun ek madde-2 de düzenlenmiştir. Bu madde, işverenlerin çalışanlarına engelli veya süregelen hastalığı olan çocuklarına bakmak için asgari 10 gün izin verilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu izin toplu olarak ya da parçalar halinde kullanılabilir. Ancak bu izni hem anne hem de baba ayrı ayrı kullanamaz. Mazeret iznini ya anne ya da baba kullanmalı veya ikisinin ayrı ayrı kullandığı mazeret izni toplamı 10 günü geçmemelidir.

Mazeret izni, işçinin engelli veya süregelen hastalığı olan çocuğuna bakmak amacıyla kullanabileceği ücretli bir izin türüdür. İşçi, çocuğunun sağlık durumu veya bakımıyla ilgilenmek için işten ayrı kalabilecektir. Bu izin, çocuğun bakım ve tedavisiyle ilgili olarak doktor raporu, hastane kaydı, sağlık kurulu raporu gibi belgelerle desteklenmelidir.

İş Kanunu, bu iznin alınabilmesi için belirli şartların varlığını aramaktadır. Bu şartların mevcut olması durumunda bu iznin kullanım hakkı ortaya çıkmaktadır.

İş Kanunu Ek Madde 2'ye göre işçiye çocuğunun hastalığı için izin verilebilmesinin şartları şunlardır:

1- Çocuğun az yüzde yetmiş oranında engelli olması veyahut çocuğun engellilik hali yoksa süregelen (müzmin, kronik) hastalığının olması

2-Yukarıdaki durumların hangisi mevcutsa, bu durumun sağlık raporuyla belgelenenidir

Buradan anlaşılacağı üzere bu izindeki mazeret sebebinin oluşması için çocuğun sadece hasta olması yeterli değildir. İş kanunda belirtilen koşullarında gerçekleşmiş olması aranmaktadır. Çocuğun yüzde yetmiş engelli olması veyahut kronik hastalığı bulunması gibi bir durum söz konusu olmazsa kanunen böyle bir izin hakkınız bulunmadığı izahat varestedir.

Ancak kanunun aradığı yüzde yetmiş derecesinde engelli olma sınırı bu iznin kullanılabilir olmasını oldukça güçleştiren bir maddedir. Zira bu derecede olmasa bile önemli engeli ve özürlü bulunan çocukların mevcudiyeti bir nevi yok sayılmıştır. Bu durumda da işçilerin önemli mağduriyetler yaşadığı ve yaşayacağı oldukça olası bir durumdur. Engelli ölçütü olarak var olan bu yüzde yetmişlik sınır oldukça yüksek bir asgari düzeydir.

Sonuç olarak her ne kadar iş kanunu tarafından işçilere tanınmış olan mazeret izinlerinin varlığı söz konusu olsa da bu mazeret izinlerinin ispatı ve kullanma şartları oldukça ağır tutulmuştur. Zira kanun koyucu mazeret izinlerini sadece kanunda tanıdığıyla kalmıştır.

Bu izinlerin kullanılması için gösterilen nedenlerin ve ispat edilen mazeretlerin önemine baktığımızda kanun tarafından verilen izin sürelerinin de oldukça yetersiz olduğu aşikardır. Sayılan mazeret izinleri işçilerin hayatlarında oldukça önemli yer tutmasına rağmen verilmiş olan bu süreler işçiler için az ve sınırlıdır.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Av. Enes Aktar](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. 2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller hakkındaki kanun
2. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 2011/6774 E., 2013/13240 sayılı Kararı
3. Yargıtay 9. Hukuk dairesinin E.2009/32740 K. 2010/247 sayılı Kararı
4. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 2011/48974 Esas- 2013/34081 sayılı Kararı
5. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi E. 2013/14900 K. 2014/22406 sayılı Kararı

ÇEVRE TEMİZLİK VERGİSİNDEN AYRI OLARAK KATI ATIK BERTARAF ÜCRETİNİN TAHSİLİ ÇİFTE VERGİLENDİRME TEŞKİL EDER Mİ?

Katı Atık Bertaraf Ücreti Nedir?

Katı atık bertaraf ücreti, atıkların toplanması, taşınması, işlenmesi veya bertaraf edilmesi gibi hizmetlerin maliyetlerini karşılamak amacıyla ödenen bir ücrettir. Bu ücret, atık toplama araçlarının işletilmesi, atıkların taşınması, atık tesislerindeki işleme süreçleri, geri dönüşüm tesislerine yönlendirme veya atık depolama tesislerindeki bertaraf işlemlerini kapsamaktadır. Katı atık bertaraf ücreti, genellikle atığın hacmi veya ağırlığına dayalı olarak hesaplanmaktadır. Örneğin, belirli bir hacim veya ağırlık birimi başına sabit bir ücret ödenebilir veya atığın türüne ve işleme yöntemine bağlı olarak değişen birim fiyatlar uygulanabilmektedir.

Türkiye'de katı atık bertaraf ücretleri, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 2872 sayılı Çevre Kanunu çerçevesinde düzenlenir ve ilgili kanunlar gereğince yerel yönetimler tarafından belirlenir. Bu ücretler, belediyelerin katı atık toplama, taşıma, işleme ve bertaraf hizmetlerinin finansmanını sağlamak amacıyla uygulanır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Belediyelerin Yetkileri ve İmtiyazları" başlıklı 15. Maddesinin g bendinde "Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak." denilmek suretiyle katı atıkların bertaraf edilmesine ilişkin hizmetlerin belediyeler tarafından yerine getirileceği hüküm altına alınmıştır.

Katı atık bertaraf ücretinin yerel yönetimler tarafından belirleneceği hususu ise 2872 Sayılı Çevre Kanunu madde 11'de "Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler evsel katı atık bertaraf tesislerini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettilmekle yükümlüdürler. Bu hizmetten yararlanan ve/veya yararlanacaklar, sorumlu yönetimlerin yapacağı yatırım, işletme, bakım, onarım ve islah harcamalarına katılmakla yükümlüdür. Bu hizmetten yararlananlardan, belediye meclisince belirlenecek tarifeye göre katı atık toplama, taşıma ve bertaraf ücreti alınır. Bu fıkra uyarınca tahsil edilen ücretler, katı atıkla ilgili hizmetler dışında kullanılamaz." şeklinde ortaya konmuştur.

İlgili maddede görüldüğü üzere evsel katı atık bertaraf tesislerini kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettilmek görevleri büyükşehir belediyeleri ve belediyelere yüklenmiştir. Yine bu hizmetten yararlanan ve/veya yararlanacak olanlara, sorumlu yönetimlerin yapacağı yatırım, işletme, bakım, onarım ve islah harcamalarına katılmakla yükümlülüğü getirilmiş ve bu hizmetten yararlananlardan, belediye meclisince belirlenecek tarifeye göre katı atık toplama, taşıma ve bertaraf ücreti alınacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu kapsamda katı atık bertaraf ücretleri belediye meclisleri tarafından, belediyelerin idari sınırları içindeki yerleşim birimleri veya belli bir alan için belirlenmekte ve genellikle belirli bir süre içinde toplanan atığın miktarı veya ağırlığına dayalı olarak

hesaplanmaktadır. Ücretlerin belirlenmesinde atık yönetimi altyapısı, toplama ve bertaraf maliyetleri, geri dönüşüm oranları, nüfus yoğunluğu gibi faktörler dikkate alınmakta olup bu nedenle katı atık bertaraf ücretlerinin miktarı, Türkiye'nin farklı illerinde ve belediyelerinde değişim gösterebilmektedir.

Çevre Temizlik Vergisi Çerçevesinde Katı Atık Bertaraf Ücretinin Değerlendirilmesi Çevre temizlik vergisi, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Mükerrer 44'üncü maddesinde düzenlenmekte olup Türkiye'de yerel yönetimler tarafından belediyelerin çevre temizlik hizmetlerinin finansmanını sağlamak amacıyla toplanan bir vergi türüdür. İlgili maddeye göre Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde bulunan ve belediyelerin çevre temizlik hizmetlerinden yararlanan konut, iş yeri ve diğer şekillerde kullanılan binalar çevre temizlik vergisine tabidir.

Çevre temizlik vergisi, belediyelerin çevre temizlik hizmetlerinin sürdürülebilirliği ve geliştirilmesi için önemli bir gelir kaynağıdır. Bu hizmetler arasında atık toplama, atıkların taşınması, geri dönüşüm, temizlik, çevre düzenlemesi Çevresel Hijyen ve Temizlik Faaliyetleri ve benzeri faaliyetler bulunmaktadır. Bu kapsamda Çevre Temizlik Vergisi, temizlik hizmetlerinden yararlananlarca bütün çevre temizlik hizmetlerine karşılık olarak ödenen bir vergi olup ilgili vergi hiç şüphesiz ki katı atıkların bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri de kapsamaktadır.

Her ne kadar Çevre Kanunu ile belediyelere katı atıkların bertaraf edilmesine ilişkin ayrı bir yükümlülük yüklenip bu kapsamda bedel tahsis etme yetkisi verilmişse de Çevre temizlik hizmetleri, Gelir İdaresi Başkanlığınca yayımlanan 30 seri No'lu Belediye Gelirleri Genel Tebliği'nde (R.G. 10.01.2004 / 25342) "...mükerrer 44. madde kapsamındaki konut, işyeri ve diğer şekillerde kullanılan binalarda yeme, içme, kullanma, büro ve benzeri faaliyetler sonucu veya park ve piknik alanları gibi yerlerde oluşan ve çevrenin kirlenmesine neden olan her türlü çevresel atıkların, çevre ve insan sağlığına olumsuz etkilerinin önlenmesi için düzenli bir şekilde toplanması, taşınması, geri kazanılması, düzenli depolanması ve bertarafı suretiyle

çevreye ve insan sağlığına zararsız hale getirilmesi ve bu suretle ekonomiye katkı sağlama işlemlerinin tümünün veya bir kısmının..." [1] şeklinde ifadelerle her türlü çevresel atığın bertaraf edilmesinin Çevre Temizlik Vergisinin kapsamına gireceği açıkça ortaya konmuştur.

Dikkat edilecek olursa bu açıklamada, Çevre Kanunu kapsamında belediyelere yüklenen katı atıkların bertaraf edilmesi ve atık suların uzaklaştırılması açık bir şekilde çevre temizlik hizmetleri içerisinde sayılmış ve bu hizmetlerin şüphesiz "Çevre Temizlik Vergisi"nin konusu içerisinde yer aldığına değinilmiştir.

Dolayısıyla görülmektedir ki aynı çevre temizlik hizmeti sebebiyle hem Çevre Temizlik Vergisi hem de 2872 sayılı Kanun çerçevesinde katı atık bertaraf ücreti tahsil edilmesi gibi bir durum ortaya çıkmaktadır.

Nitekim Belediye Gelirleri Kanununda belirtilen Çevre Temizlik Vergisi ile Çevre Kanununun 11. maddesinde belediyelere yüklenen sorumluluk sonucunda tahsiline yetkili oldukları katı atık bedelinin nitelikleri aynıdır. Başka bir ifadeyle, katı atık bertaraf hizmetleri için birden çok mali yükümlülük öngörülmektedir.

Çevre Temizlik Vergisinin haricinde belediyeler tarafından katı atık bertaraf hizmetlerine karşılık ayrıca bir ücret belirlenebileceği hususu Danıştay 14. Dairesi 2018/5387 E. 2018/7208 K. sayılı ilamında da;

"Dosyanın incelenmesinden; dava konusu işlem ile Karabük ilinde bulunan marketler için, metrekaşe başına 2,00 TL çöp toplama ve nakil ücreti belirlenmesi üzerine, bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda yer verilen mevzuat hükümlerinin değerlendirilmesinden; anılan Yönetmelik ve Kılavuzda belirlenen usul ve esaslara göre toplam sistem maliyetlerinin tarifelere yansıtılacağı, tam maliyet ve kirleten öder esaslarının kullanılarak belediye tarafından belirlenecek sabit veya değişken tarife esas alınarak evsel katı atık ücretinin belirlenebileceği, anılan Yönetmelik ve Kılavuzdaki usul ve esaslara göre evsel katı atık ücret tarifesi belirleneceği, tarifeler belirlenirken yatırım, bakım, onarım, toplama, taşıma, geri kazanım ve bertaraf gibi işletme kalemlerinin dikkate alınacağı anlaşılmaktadır.

Öte yandan, katı atık idaresince bu hizmetlerden yalnızca bir kısmının yerine getirilmesi halinde, yalnızca verilen hizmetlere ilişkin maliyetlerin tarifeye yansıtılabileceği açıktır. Başka bir ifadeyle, idare tarafından yukarıda sayılan evsel katı atıkla ilgili hizmetlerden bir kısmının sunulması halinde, sunulan hizmetlerle sınırlı olarak evsel katı atık ücretinin talep edilmesi mümkündür."

şeklinde açıkça ortaya konmuştur. Görüleceği üzere ilgili kararda, katı atık bertaraf ücretinin tahsilinde herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı hüküm altına alınmıştır.

Bu itibarla aynı hizmete ilişkin hem Çevre Temizlik Vergisinin hem de katı atık bertaraf ücretinin tahsil edilmesine ilişkin uygulamanın çifte vergilendirme teşkil edip etmediği hususunun irdelenmesi gerekmektedir.

Bilindiği üzere çifte vergilendirme, aynı vergi veya benzer bir vergi türünün aynı mükellef veya aynı varlık üzerinde birden fazla kez uygulanması olup adaletsiz sonuçların önlenmesi açısından çifte vergilendirme yasağı söz konusudur.

Bu kapsamda öncelikle belirtmek gerekir ki aynı hizmete ilişkin hem Çevre Temizlik Vergisinin hem de katı atık bertaraf ücretinin tahsil edilmesi suretiyle çifte vergilendirmenin önüne geçilmek için katı atık ve su yönetmeliğiyle toplam maliyet sistemi getirilmiştir.

Bu husus Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğüne yayımlanan Evsel Katı Atık Tarifelerinin Belirlenmesine Yönelik Kılavuzda aynen "Tam maliyet belirlenmesinde mükerrer hesap-

lama olmaması için; 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Mükerrer 44'üncü maddesi hükmü gereğince alınan çevre temizlik vergisi toplam sistem maliyetinden çıkartılmalıdır. Verilen aynı hizmet için birden fazla bedel alınmaz" şeklinde belirtilmektedir.

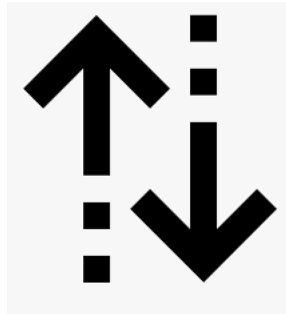
Yani çifte vergilendirmenin önlenmesi açısından belediye meclisleri tarafından katı atık bertaraf ücreti belirlenirken, katı atık bertaraf için yapılan toplam harcamalardan ödenen çevre temizlik vergisinin mahsup edileceği öngörülmüştür.

Öte yandan söz konusu katı atık bertaraf ücretinin nasıl tahsil edileceği hususunun da incelenmesi gerekmektedir. Uygulamada belediyelerin, katı atık bertaraf hizmetlerine karşılık bu hizmetlerden yararlananları katı atık bertaraf ücreti ödemeye ilişkin sözleşme yapmaya davet ettiği görülmektedir.

Danıştay 14. Dairesinin buna ilişkin 2015/7439 E. 2018/2967 K. sayılı ilamında;

"Yönetmeliğin "abonelik" başlıklı 10. maddesinde ise; "Atıksu altyapı yönetimlerinin hizmet vermekle yükümlü olduğu tüm gerçek ve tüzel kişilerin abone olması zorunludur", kuralına, "hizmet sözleşmesi" başlıklı 12. maddesinde de "her bir abone için toplam sistem maliyeti o aboneye verilen veya verilecek hizmete göre hesaplanır. Atıksu altyapı yönetimleri ve/veya evsel katı atık idareleri hizmetten yararlanan ve/veya yararlanacak her abone karşılıklı sözleşme yapmakla yükümlüdürler." düzenlemesine yer verilmiştir.

Yukarıda aktarılan mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden; atıksu altyapı tesisleri ile evsel katı atık bertaraf tesislerinin kurulması, bakımı, onarımı, işletilmesi, kapatılması ve izlenmesi, bu tesislerle ilgili olarak verilen tüm hizmetleri karşılayabilecek tam maliyet esaslı tarifelerin belirlenmesi konusunda anılan hizmetleri sağlayacak idarelere takdir yetkisi verildiği, hizmeti alan gerçek ve tüzel kişilerin ise bu hizmetlere karşılık olarak abone olmak zorunda olduğu; ayrıca, atıksu altyapı yönetimleri ve/veya evsel katı atık idarelerinin hizmetten yararlanan ve/veya yararlanacak her abone ile karşılıklı sözleşme yapmakla yükümlü olacakları sonucuna varılmaktadır"

şeklinde ifadelerle hizmeti alan gerçek ve tüzel kişilerin aldıkları bu hizmete karşılık olarak abone olması gerektiği ve her abonenin de katı atık hizmetlerinin görülmesine ilişkin karşılıklı sözleşme yapma yükümlülüğünün bulunduğu ortaya konmuştur.

Bununla birlikte katı atık bertaraf ücretinin belediye meclisleri tarafından belirlenmesinin verginin yasallığı ilkesi açısından da değerlendirilmesinde fayda vardır. Verginin yasallığı ilkesi bizzat Anayasamızda düzenlenmiş olup "Vergi ödevi" başlıklı Anayasa m.73'e göre; "Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla koyulur, değiştirilir veya kaldırılır."

İlgili madde kapsamında değerlendirildiğinde katı atık bertaraf ücretinin vergi benzeri mali yükümlülük sınıfında olduğu bariz olup verginin yasallığı ilkesi gereğince kanunla getirilmesi gerekmektedir, ancak ilgili ücreti belirleme yetkisi belediye meclislerine verilmiş olup işbu husus Anayasa ile bizzat güvence altına alınan verginin yasallığı ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Bu noktada ayrıca belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesi tarafından daha önceden 2464 sayılı Kanunun (BGK) 96. madde (b) bendinin belediye meclislerine tanıdığı tarifeleri belirleme yetkisi iptal edilmiştir. İptal edilen maddeye bir benzeri olarak, katı atık ve atık su tarifelerinin belediye meclislerince belirleneceği hükmünün var olması sebebiyle de belediye meclislerinin ücret belirleme yetkisi tartışma konusudur.

Bu kapsamda Vergi benzeri mali yükümlülüklerin yasa ile konulup, değiştirilip veya kaldırılacağına yönelik anayasal güvencenin ilan ve reklam vergisindeki iptal nedenini oluşturduğu gibi, katı atık bertaraf ücretinin belediye meclislerince belirlenmesinde de iptal nedeni teşkil edebileceğinin kabulü gerekmektedir. Uygulamada ise ilgili hüküm hala yürürlükte olup bu nedenle katı atık bertaraf ücreti belediye meclislerince belirlenmeye devam etmektedir.

SONUÇ

Sonuç itibarıyla özetlemek gerekirse; katı atık bertaraf hizmetlerine ilişkin kanunlarımızda, her türlü çevresel atığın bertaraf edilmesi amacıyla 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Mükerrer 44'üncü maddesiyle getirilen Çevre Temizlik Vergisine ek olarak Çevre Kanunu ile belediye-

lere katı atıkların bertaraf edilmesine ilişkin ayrı bir yükümlülük getirilmiş ve bu yükümlülük kapsamında belediyelere ayrıca bir katı atık bertaraf ücreti tahsil etme yetkisi tanınmıştır.

Her ne kadar aynı çevre temizlik hizmeti sonucunda Çevre Temizlik Vergisi ve katı atık bertaraf ücreti olmak üzere farklı mali yükümlülüklerin getirilmesi çifte vergilendirme gibi dursa da benimsenen toplam maliyet sistemi ile katı atık bertaraf ücreti belirlenirken, katı atık bertaraf için yapılan toplam harcamalardan ödenen çevre temizlik vergisinin mahsup edilmesi gerektiği öngörülmüş ve bu şekilde çifte vergilendirmenin önüne geçilmiştir.

Bu kapsamda toplam maliyet sistemi gereğince aynı hizmet için hem Çevre Temizlik Vergisinin hem katı atık bertaraf ücretinin öngörülmesinin herhangi bir hukuka aykırılığı bulunmamaktadır, zira toplam maliyetten ödenen çevre temizlik vergisinin indirilmesi söz konusudur.

Bununla birlikte katı atık bertaraf ücretinin belirlenmesine ilişkin yetkinin belediye meclislerine verilmesi açıkça verginin yasallığı ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Belediye meclislerine bu yetki kanun ile verilmiş olsa dahi Anayasamızda açıkça vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla yetkilendirilen kişi tarafından değil, bizzat kanunla getirileceği öngörülmüş olup ilgili hüküm lafzi ve amaçsal yorumlandığında kanunla yetkilendirilen kişilerin vergi ve benzeri mali yükümlülük getiremeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Dolayısıyla belediye meclisleri tarafından katı atık bertaraf ücretinin belirlenip tahsil edilmesi verginin yasallığı ilkesi gereğince hukuki zeminde sakınca içermektedir.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Av. Beyza Nur Göksele](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. 30 seri No'lu Belediye Gelirleri Genel Tebliği (R.G. 10.01.2004 / 25342)
2. Danıştay 14. Dairesi 2018/5387 E. 2018/7208 K. sayılı ilamı
3. Danıştay 14. Dairesinin buna ilişkin 2015/7439 E. 2018/2967 K. sayılı ilamı

KATI ATIK BERTARAF ÜCRETİNİN BELİRLENMESİNE İLİŞKİN YETKİNİN BELEDİYE MECLİSLERİNE VERİLMESİ AÇIKÇA VERGİNİN YASALLIĞI İLKESİNE AYKIRILIK TEŞKİL ETMEKTEDİR.

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ'NİN YEHOVA ŞAHİTLERİ'NİN KİŞİSEL VERİLERİ TOPLAMASI İÇİN AÇIK RIZA ALMASINA DAİR GÜNCEL BİR KARARI

1. TEMEL OLAYLAR

Başvurucu Yehova Şahitleri (Jehovan todista-jat), Vantaa, Finlandiya'da yerleşik bir dini topluluktur. 2000 yılında Veri Koruma Ombudsmanı, Yehova Şahitlerinin kapı kapı dolaşarak yaptıkları ziyaretler sırasında kişisel verilerin ancak söz konusu kişilerin rızası ile toplanabileceği yönünde bir görüş bildirmiştir. Yehova Şahitleri tarafından alınan notları, bir "kişisel veri dosyası" teşkil ettiği iddiasıyla 2011 yılında Ombudsman'a bir şikâyetle sunulmuştur. Yehova Şahitleri, bireysel üyelerin herhangi bir bilgiyi topluluğa verme zorunluluğu olmadığını ve her halükârda bilgilerin kapı önündeki insanlar tarafından özgür iradeleriyle verildiğini savunmuştur. Şikâyet dosyası, Veri Koruma Kurulu'na gitmiş ve Kurul, Yehova Şahitlerinin yasadaki belirtilen kişisel ve özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine ilişkin genel ön koşulları yerine getirilmeden, yani verisi olan kişinin açık rızası olmadan veri toplamasının yasak olduğuna karar vermiştir. Başvurucuya, bu ve benzer faaliyetleri yürütürken toplanan verilerin gerekli şartları karşılaması için altı ay süre vermiştir.

Başvurucu ve iki Yehova Şahidi mahkemeye başvurarak Kurul'un kararına itiraz etmiş, kararın iptal edilmesini ve kapı kapı dolaşarak vaaz verme faaliyeti sırasında toplanan bilgilerin "yalnızca kişisel amaçlar veya benzer olağan ve özel amaçlar" için olduğunun kabul edilmesini talep etmiştir. Helsinki İdare Mahkemesi, başvurunun temyiz başvurusunu kısmen kabulüne hükmederek kararı iptal etmiştir. Mahkeme, başvurunun söz konusu veriler bakımından "veri sorumlusu" olmadığına, ancak yine de bu tür verilerin toplanması ve işlenmesi için ilgili kişinin açık rızasının gerekli olduğuna karar vermiştir. Ombudsman 2015 yılında kararı temyiz etmiştir. 2016 yılında Yüksek İdare Mahkemesi, Avrupa Birliği Adalet Divanı'ndan ("ABAD") ön karar almak üzere davayı ertelemiştir. 2018 yılında, ABAD tarafından "Yehova Şahidi olan üyelerin vaazları sırasında toplanan verilerin en azından bir kısmını, potansiyel olarak sınırsız sayıda kişi için erişilebilir hale getirdiklerine" karar verilmiştir. Bu nedenle, yayma faaliyetleri sırasında veri toplanması, özel veya hane halkı kullanımı için olan veri kategorileri kapsamına girmektedir. 2018 yılında Yüksek İdare Mahkemesi, Helsinki İdare Mahkemesi tarafından Kurul'un kararının iptal edilmesine ilişkin verilen kararı bozmuştur. Mahkeme, tüm tanıkların yazılı beyanlarını zaten almış olduğu için yargılamanın duruşmanın yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. ABAD'ın kararına atıfta bulunarak, Yehova Şahitleri tarafından veri toplanmasının kişisel kullanım için özel veri olarak görülemeyeceğine karar vermiştir.

Kapı kapı dolaşarak vaaz verme, Yehova Şahitleri'nin bireysel dini faaliyetlerinin bir parçası olsa da aslında başvuran topluluk tarafından organize edilen, koordinasyonu yapılan ve teşvik edilen bir faaliyettir. Bu nedenle Yehova'nın Şahitleri topluluğu söz konusu veriler bakımından veri sorumlusudur ve dolayısıyla sorumluluğu bulunmaktadır.

2. BAŞVURUCUNUN İHLÂL İDDİALARI

Başvurucu, 6'ncı madde (adil yargılanma hakkı), 8'inci madde (özel ve aile hayatına saygı hakkı), 9'uncu madde (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü), 10'uncu madde (ifade özgürlüğü) ve 14'üncü madde (ayrımcılık yasağı) ile 12 numaralı Protokolün 1. maddesine (ayrımcılığın genel olarak yasaklanması) dayanarak, özellikle iç hukuktaki yargılamalarda sözlü duruşma yapılmamasından ve yayma faaliyetleri sırasında not almanın açık rıza alınmadan yasaklanmasından şikâyetçi olmuştur. Başvuru 10 Haziran 2019 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne sunulmuştur.

3. MAHKEME'NİN KARARI

Madde 6

Mahkeme, aşağıdaki durumlarda sözlü duruşma yapılmamasının mümkün olabileceğini yinelemiştir: (i.) ihtilafı olayların bulunmadığı davalarda; (ii.) tamamen hukuki veya basit hukuki noktalar içeren davalarda; (iii.) davaların son derece teknik olduğu ve bu nedenle yazılı olarak ele alınmasının daha iyi olabileceği davalarda. Mahkeme, başvurunun Veri Koruma Kurulu önünde sözlü duruşma talep etmediğini kaydetmiştir. Söz konusu delilin ne olduğunu veya neden gerekli olduğunu belirtmeksizin, başvuru tarafından temyiz başvurusu sırasında sözlü olarak delil sunma fırsatı talep edilmiştir. İdare mahkemesi sözlü duruşma yapılmasına gerek görmemiştir. Mahkeme de bu karara katılmaktadır. Yüksek İdare Mahkemesi önündeki yargılamada, başvuru dilekçeler teatisinin son aşamasında sözlü duruşma talebinde bulunmuştur. Yüksek Mahkeme, tamamı yazılı ifade vermiş olan tanıkların sözlü olarak dinlenmesine gerek görmemiştir. Mahkeme, bütüncül olarak bakıldığında, başvurunun, konunun ulusal makamların önünde bulunduğu yedi yıl boyunca kanıtlarını ortaya koyma ve tartışmalar yapma fırsatına sahip olduğunu belirtmektedir. Mahkeme, söz konusu hukuki meselelerin incelenmesi için sözlü duruşma yapılmasına gerek olmadığına ve bu nedenle Sözleşme'nin 6'ncı maddesinin ihlal edilmediğine kanaat getirmiştir.

Madde 9

Mahkeme, bir inanca sahip olmama veya bir dini uygulamama özgürlüğü de dahil olmak

üzere, vicdan, düşünce ve din özgürlüğünün demokratik toplumlar için önemini altını çizmektedir. Mahkeme, Yehova Şahitleri'nin verilerini işlediği bireylerin açık rızasını alma zorunluluğunun, başvurunun 9'uncu maddeye ilişkin haklarına müdahale teşkil ettiğini kabul etmiştir. Bu müdahale, Kişisel Veriler Kanunu'nda belirtildiği ve ABAD ve Finlandiya Yüksek Mahkemesi tarafından açıklandığı gibi açıkça "kanunla öngörülmüştür". Mahkeme, kısıtlamaların Sözleşme'nin 9.2'nci maddesi anlamında "başkalarının hak ve özgürlüklerini" korumak gibi meşru bir amacı olduğu kanaatine varmıştır. Geriye kalan temel soru, bu müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli" olup olmadığıdır.

Yüksek Mahkeme, kısıtlamaların din özgürlüğüne yönelik kısıtlamalar olmadığını, kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin olarak başkalarının haklarını korumak amacıyla getirildiğini belirtmiş ve kişisel veya hane halkı için tanınan muafiyetinin geçerli olmadığını tespit etmiştir. Yüksek Mahkeme tarafından başvurunun hakları ile verileri alınan bireylerin hakları arasında doğru bir denge kurmuştur. Mahkeme, ilgili kanunun tüm dini topluluklara uygulandığını ve bu davada Yehova Şahitleri topluluğuna herhangi bir para cezası verilmediğine dikkat çekmektedir. Kişisel ve özel nitelikli kişisel verilerin ifşa edilmesini önlemek için rıza alma şartının gerekli olduğunu ve bu şartın Yehova Şahitleri'nin din özgürlüğünü engellemediğini belirtmektedir. Tüm bunlar ışığında, Mahkeme, başvurunun düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

Diğer Maddeler

İşbu davada 9'uncu madde lex specialis olarak değerlendirileceğinden, 10'uncu madde kapsamındaki şikâyetleri incelemeye gerek görmemiştir. Mahkeme, Yehova Şahitlerinin özel hayatlarının gizliliğine ilişkin 8'inci madde kapsamındaki şikâyetlerin, başvurunun Sözleşme'nin 34. maddesi bakımından dayanaktan yoksun olması nedeniyle, 14'üncü madde ve Sözleşme'ye Ek 12 Numaralı Protokol'ün 1'inci maddesi kapsamındaki şikâyetlerin ise şikâyetlerin ulusal makamlar önünde dile getirilmemesi nedeniyle reddedilmesine karar vermiştir.

Çeviren ve Hazırlayan: [Av. Erse Kahraman](#)

Kararın basın özetine şu linkten ulaşabilirsiniz: <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#%22item%22:%22003-7642144-10526463%22>

6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN İNCELEMESİ VE KANUNUN UYGULAMA ALANI

Kadın hakları tarihin en önemli insan hakları mücadelelerinden biridir. Kadınlar yüzyıllardır toplumsal, siyasi ve ekonomik olarak ayrımcılığa uğramışlardır. Ancak son yıllarda ulusal ve uluslararası alanda kadın hakları için mücadele artmış; kadın haklarını koruyucu, düzenleyici ve önleyici tedbirler barındıran ulusal bazda ve uluslararası olarak sözleşme, kanun ve yönetmelikler düzenlenmiştir.

Zira kadınların toplumda diğer bireylerle eşit haklara sahip olmasının, toplumun gelişmesi açısından oldukça önemli bir husus olduğu tartışmasızdır. Son yıllarda kadın hakları konusunda getirilen düzenleme ve değişiklikler bu konuda olumlu yönde gelişme göstermeye başladığının bir göstergesidir.

Ancak getirilen düzenlemeler hala yeterli düzeyde olmayıp kadın hakları mücadelesi hem Türkiye’de hem de tüm dünyada devam etmektedir. Kadınlar hala birçok ülkede ve durumda ayrımcılığa uğramakta, hak ettikleri koşullarda yaşamlarını sürdürememekte, şiddete maruz kalmaktadırlar.

Bu noktada kadın hakları mücadelesinin devamını zorunlu kılmakta; toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanana dek kadınlar ile erkeklerin eşit şartlarda eşit haklara sahip olduğu bir toplum düzeni yaratılana dek düzenleyici, koruyucu ve sair önlemlerin alınması gerekmektedir. Kadına karşı şiddetle mücadele açısından oldukça önemli adımlardan birine örnek vermek gerekirse Türkiye’nin de taraf olduğu “Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi” ya da CEDAW,

1979’da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen ve taraf devletlere kadınlara karşı ayrımcılığın tüm biçimlerini ortadan kaldırma yükümlülüğü getiren uluslararası düzeyde önemli bir sözleşmedir. Bu konuda Türkiye’de de koruyucu ve önleyici tedbirler alınmaya çalışılmaktadır.

Türkiye’de de mücadele devam etmektedir. Ulusal bazda kadın haklarına yönelik son yıllarda getirilen önemli düzenlemelerden bir tanesi de 08.03.2012 tarihinde TBMM’de kabul edilip 20.03.2012 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6284 Sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”dur.

6284 Sayılı Kanun yürürlüğe girdiği günden beri şiddetin her türlüyle mücadele etmeye çalışmakta, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunmasını amaçlamakta bunun için koruyucu ve önleyici tedbirlerle toplumdaki şiddet mağduriyetini en düşük düzeye indirme amacıyla alınacak tedbirleri düzenliyor.

Burada korunmaya çalışılan şiddet türü yalnızca fiziksel şiddet olmayıp kanun şiddetin her türlüşünden bireyleri koruma amacı içerisindedir. Şiddetin türlerinden bahsetmek gerekirse; fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şiddet gibi pek çok şekilde karşımıza çıkabilmektedir. Kadına yönelik şiddet ise az önce bahsedilen şiddet türlerinden bir veya birkaçını içerebilmektedir. 6284 Sayılı Kanun’da şiddet; kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya

ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıya ya da özgürlüğü keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış olarak tanımlanmaktadır.

Kadına yönelik şiddet ise kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlali-ne yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış şeklinde açıklanmıştır.

Ayrıca 6284 Sayılı Kanun içerisinde yalnızca şiddetin önlenmesine yönelik tedbirleri barındırmamakta; şiddet mağduru kişilere yönelik psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesini de hedefleyen düzenlemeler bulundurmaktadır.

Ancak her ne kadar kadına yönelik şiddetin her türlüşüyle mücadele hedeflenerek bu konuda düzenlemeler getirilse de somut duruma bakılacak olursa son beş yılda kadına yönelik şiddet olayları devamlı bir şekilde artış göstermekte ve her geçen gün de artarak devam etmektedir.

Getirilen düzenlemeler, alınmaya çalışılan önlemler ne yazık ki şu anki mevcut durumda uygulama yönünden yetersiz kalmakta, toplumsal cinsiyet eşitliği bir türlü sağlanamamakta ve şiddet mağduriyeti artış göstermektedir.

Bu konuda yalnızca kurallar ve yasalar değil aslında pek çok sivil toplum örgütü de kadına yönelik şiddetin her türlüşü ile mücadele etmekte, olabildiğince toplumsal eşitliği sağlamaya çalışarak şiddet mağduriyetini en düşük seviyeye indirmeye çalışmaktadır.

Ancak ne yazık ki getirilen düzenlemelerde öncelikli olarak uygulama aşamasında sıkıntı oluşmaktadır; 6284 Sayılı Kanun’da öngörülmesi olan koruyucu ve önleyici tedbirler uygulanamamakta veyahut eksik ya da yanlış uygulanmaktadır.

Bir diğer önemli sorun ise şu anki mevcut düzenlemelerin yeterince caydırıcı nitelikte olmaması sebebiyle kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet konusunda herhangi bir tereddüt dahi oluşmadan insanların şiddet uygulayabileceğini düşünmeleridir.

Başka bir sorun ise aslında getirilen düzenlemelerin yanında pek çok insanın bu düzenlemelerden haberdar olmaması nedeniyle haklarını bilmemesi, kendini koruyabilecek önleyici ve koruyucu tedbirlerden haberdar olmamaları nedeniyle kanundaki tedbirlerden yararlanamamalarıdır.

Bu noktada kadına yönelik şiddetle mücadelenin etkinliğinin artırılması ve toplumda aslında tüm bireyler açısından huzurlu bir ortam oluşturulabilmesi için öncelikle 6284 Sayılı Kanun'u gereği gibi uygulamaya koymak, uygulama konusundaki eksikleri gidermek gerekmektedir.

Daha sonrasında ise caydırıcı olmayan bu düzenlemelerin, bireylerin mağdura karşı şiddetin her türlüünü uygulamaktan çekinecek düzeyde birtakım yeni tedbirler getirilmesi gerekmektedir. Zira bu düzenlemelerin herhangi bir caydırıcılığı olmadıkça şiddetle mücadele oldukça zorlaşmaktadır.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise 6284 Sayılı Kanun'un yalnızca kadınlara yönelik şiddeti önlemek için tasarlanmış bir kanun olmadığıdır. Kanun kadına yönelik şiddetin her türlüü ile mücadele ederken aslında sadece kadınlara yönelik şiddet veyahut aile içi şiddetle mücadele etmemektedir.

Kanunun adı her ne kadar "Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" şeklinde düzenlenmiş olsa da içeriğine, amaç ve hedeflerine bakıldığında sadece kadınları korumamakta, aile içi şiddeti hedef almamakta bunların yanında kanunun lafzı ve amacına uygun şekilde toplumdaki tüm bireyler açısından şiddetle mücadele etmektedir.

Kadın, erkek ve çocuk farkı gözetmeksizin tüm şiddet mağdurlarını korumaktadır. Şiddete maruz kalan herkes bu kanun kapsamında düzenlenmiş olan koruma ve önlemlerden koşulları uyduğu takdirde yararlanabilmektedir. 6284 Sayılı Kanun şiddetin her türlüüne karşı koruma sağlamayı hedeflemekte, şiddet mağdurlarına yardımcı olmak için pek çok hüküm içermektedir.

Bu hükümler ise herhangi bir medeni hal veya kan bağı ayırt etmeksizin her kadının şiddete maruz kalabileceğinden ve her erkeğin şiddet uygulayabileceğinden hareketle 'şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi' amacıyla cinsiyet, yaş medeni durum fark etmeksizin erkek, kadın, çocuk ve eşcinselleri de koruma altına almaktadır.

6284 Sayılı Kanun'daki düzenlemelere göz atacak olursak; kanunda düzenlenmiş olan tedbirler koruyucu ve önleyici tedbirler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu tedbirlerden uygulamada en sık karşılaştığımız bir örnek olarak uzaklaştırma kararından bahsedebiliriz.

Uzaklaştırma kararı 6284 Sayılı Kanun kapsamında verilebilecek olan önleyici tedbir kararlarından biridir. Bu kararın amacı mağdurun olası bir şiddet durumundan korunması şeklindedir. Uzaklaştırma kararı şiddet uygulayan veya şiddet uygulama ihtimali olan kişiler hakkında alınabilecek bir karardır.

Bu karar mağdurun şikâyeti üzerine savcılık veya aile mahkemesi hâkimi tarafından verilebilmektedir. Ayrıca polis de acil durumlarda geçici bir uzaklaştırma kararı verebilmektedir.

Buna göre uzaklaştırma kararı kanunda ilgili düzenlemede şiddet failinin müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhal uzaklaştırılması veya müşterek konutun derhal korunan mağdur kişiye tahsis edilmesi şeklinde düzenlenmiştir.

Ancak burada her ne kadar müşterek bir konuttan bahsedilse de bu durum yalnızca

evlilik kurumu içerisindeki müşterek konut olarak yorumlanmamalıdır, aynı konutta yaşayan insanların medeni hal durumuna bakılmaksızın da uzaklaştırma koruma tedbirine hükmedilebilmektedir. Uzaklaştırma kararının toplumda yalnızca evli olan eşler arasında ve kadın eşin erkek eşi karşı alabileceği bir önleyici tedbir olduğuna dair büyük bir yanlışlık oluşmaktadır.

Ancak yukarıda da açıklandığı üzere 6284 Sayılı Kanun yalnızca kadına yönelik şiddetle veya aile kurumu içerisinde oluşan şiddetle mücadele etmemekte şiddetin her türlüü ile mücadele ederek toplumdaki tüm bireylere hizmet etme amacıyla getirilmiş bir kanundur.

Yalnızca aile kurumu gibi konuttan uzaklaştırma durumu değil potansiyel mağdur halindeki kişinin şiddetin faili ile aynı konutu paylaşmasına veya cinsiyet, medeni hallerinin evli olup olmadığına bakılmaksızın uzaklaştırma koruma tedbirine koşullar sağlanıyorsa mağdur tarafından başvurulabilmekte ve hâkim tarafından uzaklaştırma kararı verilebilmektedir.

Hâkim tarafından, uzaklaştırma kararında şiddet uygulayanın korunan mağdur kişiye, konutuna, okuluna, işyerine ve korunan kişinin bulunabileceği sair yerlere yaklaşmamasına ilişkin karar verilmektedir.

Detaylı Bilgi için;
[Stj. Av. Büşra Ülger](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. 6284 sayılı Kanun

KİSMİ TENFİZ MÜMKÜN MÜDÜR? TENFİZİN TENFİZİ OLABİLİR Mİ?

I- TENFİZ KAVRAMI

Tenfiz, yabancı mahkemelerce verilen bir kararın başka bir ülkede icra edilebilmesi şeklinde tanımlanabilecektir. Tenfiz yoluyla; icrai, tespit veya yenilik doğurucu nitelikte bir kararın doğrudan Türk hukukunda uygulanabilir olması mümkün olmaktadır.

Bu kapsamda yabancı bir mahkeme tarafından verilen bir kararın, tenfizine karar verilmesiyle birlikte Türk hukuk sisteminde icra edilebilir hale geldiğinin mümkün olduğu söylenebilecektir.

II- TENFİZ KARARI

Tenfiz kararı, 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 50. maddesinde düzenleme alanı bulmuştur. İlgili kanun hükmüne göre;

1. Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların Türkiye'de icra olunabilmesi yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır.

2. Yabancı mahkemelerin ceza ilâmlarında yer alan kişisel haklarla ilgili hükümler hakkında da tenfiz kararı istenebilir.

Dolayısıyla bir kararın tenfizinin talep edilebilmesinin ön koşulları;

- a) kararın yabancı bir devlet mahkemesi tarafından verilmiş olması,
- b) kararın hukuk davalarına ilişkin olması,
- c) kararın kesinleşmiş olması, olarak nitelendirilebilecektir.

III- TENFİZİN ESAS KOŞULLARI

Tenfiz şartları, 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 54. maddesinde düzenleme alanı bulmuştur. İlgili kanun hükmüne göre;

1. Yetkili mahkeme tenfiz kararını aşağıdaki şartlar dâhilinde verir:

a) Türkiye Cumhuriyeti ile ilâmın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilâmların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiilî uygulamanın bulunması.

b) ilâmın, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya davalının itiraz etmesi şartıyla ilâmın, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı hâlde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olmaması.

c) Hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması.

ç) O yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda hüküm verilmiş ve bu kişinin yukarıdaki hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması.

Dolayısıyla bir kararın tenfizinin talep edilebilmesinin esas koşulları;

a) kararın verildiği ülke ile Türkiye arasında mütekabiliyet bulunması,

b) kararın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine giren bir konuda verilmiş olmaması ve yabancı mahkemenin kendisini "aşırı yetki" teşkil edecek surette yetkili görmüş olmaması,

c) kararın Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmaması,

d) kararın davalının savunma haklarına riayet ederek verilmiş olması olarak nitelendirilebilecektir.

IV- TENFİZ VE TANIMA ARASINDAKİ FARK NEDİR?

Mahkeme kararları, kesin hüküm kuvveti ve icra edilebilirlik şeklinde iki hüküm doğurmaktadır.

Tanıma, tenfizden farklı olarak, icra edilebilirlikten bağımsız olarak yabancı mahkeme kararlarının kesin hüküm kuvvetinin yabancı bir ülkede kabulü olarak nitelendirilebilecektir.

İcra edilebilir nitelikte olmayan yabancı mahkeme kararlarının (boşanma, evlenmenin butlanı, nesebin reddi vb.) tanınması yeterlidir.

Tenfiz edilmesi gereken yabancı mahkeme kararları eda kararlarıdır. Eda kararlarına örnek olarak; yabancı mahkeme kararlarının bir edimin yerine getirilmesi, ifa edilmesini emretmesi, bir şeyin yapılması ya da yapılmaması verilebilecektir.

Eda kararları, tanımadan farklı olarak hem kesin hüküm kuvveti hem icra edilebilir niteliktedir.

Dolayısıyla işbu kararların yabancı bir ülkede icra edilebilmeleri için tenfiz edilmeleri gerekmektedir.

V- KISMİ TENFİZ MÜMKÜN MÜDÜR?

Tenfiz kararı, 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 52/1-c maddesinde açıkça düzenleme alanı bulmuştur. İlgili kanun hükmüne göre;

1. Kararın tenfiz edilmesinde hukukî yararı bulunan herkes tenfiz isteminde bulunabilir. Tenfiz istemi dilekçe ile olur. Dilekçeye karşı tarafın sayısı kadar örnek eklenir.

Dilekçede aşağıdaki hususlar yer alır:

a) Tenfiz isteyenle, karşı tarafın ve varsa kanunî temsilci ve vekillerinin ad, soyad ve adresleri.

b) Tenfiz konusu hükmün hangi devlet mahkemesinden verilmiş olduğu ve mahkemenin adı ile ilâmın tarih ve numarası ve hükmün özeti.

c) Tenfiz, hükmün bir kısmı hakkında isteniyorsa bunun hangi kısım olduğu.

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 52/1-c uyarınca yabancı mahkeme hükmünün yalnızca bir kısmı tenfiz davası konusu edilebilecektir.

Dolayısıyla, maddi hukuk açısından kısmen tenfiz talebinin kabulünün gerekli olduğu gibi usul hukuku açısından da kısmi tenfiz talebinin kabulünün zorunlu olduğunu ifade etmek mümkündür.

Ancak, yasal düzenlemeye konu "kısmi talep" mahkeme kararının hüküm fıkrasında yer alan farklı edimlerden ibaret değildir, tek bir edimin bölünebilir olması şartıyla kısmen tenfizi bu hükmün kapsamı içinde kalmaktadır.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2001/8721 esas sayılı, 2002/2586 karar sayılı 22.03.2002 tarihli kararında da görülebileceği üzere;

"Davacı vekili ... asıl mahkeme hükmünün, 6490 DM'lik kısmının kısmen tenfizine karar verilmesini talep ve dava etmiştir ... Mahkemece, ... tenfiz koşullarının bulunduğu gerekçesiyle, Paderborn Eyalet Mahkemesi'nin 01.10.1991 tarihinde tefhim edilen 60115/91 sayılı 14.10.1991 tarihli davalının davacıya 130.294.09 DM ödemesine ilişkin kararın 6490 DM'lik kısmının aynen tenfizine karar verilmiştir. ... tüm temyiz itirazlarının reddiyle hükmün ONANMASINA ... oybirliğiyle karar verildi".

Kısmi tenfizin mümkün olduğu Yargıtay kararlarında da görülebilmektedir.

VI- SONUÇ

Alacaklı kısmen ifayı her zaman talep edebileceği gibi kısmi dava ve icra takibin başlatma olanağının hukuk düzeni tarafından tanınmaktadır.

MÖHUK uyarınca da kısmi tenfize açıkça düzenlemeye imkân verildiği, dolayısıyla kısmi talebin mümkün olduğu görülmektedir.

Miktar bakımından kısmi tenfiz talebinin Yargıtay tarafından da kabul gördüğü hususu göz önünde bulundurulduğunda Türk hukuku bakımından kısmen tenfizinin talep edilebileceği söylenebilecektir.

Detaylı Bilgi için;
[Av. Aysima Öykü Taş](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Prof. Dr. Cemal Şanlı, Milletlerarası Özel Hukuk, Temmuz 2020, İstanbul, 8. Bası

2. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2001/8721 esas sayılı, 2002/2586 karar sayılı 22.03.2002 tarihli kararı

İCRA EDİLEBİLİR NİTELİKTE OLMAYAN YABANCI MAHKEME KARARLARININ (BOŞANMA, EVLENMENİN BUTLANI, NESEBİN REDDİ VB.) TANINMASI YETERLİDİR.

YAPAY ZEKÂNIN İŞ HAYATINDA KULLANIMINA İLİŞKİN HUKUKİ BİR DEĞERLENDİRME

1. GİRİŞ: YAPAY ZEKÂ ARAÇLARININ KULLANIMI NASIL YÜKÜMLÜLÜKLER GETİRECEK?

Yapay zekâ teknolojisine dayanan ChatGPT, Midjourney, Bard, Stable Diffusion gibi uygulamalar birçok şirket tarafından iş hayatında kullanılmaya başlanmıştır. Yapay zekâ araçları olarak adlandırılan bu yapay zekâ tabanlı sistemler, iş süreçlerini optimize ederek ve hızlandırarak maliyet ve zamandan tasarruf sağladıkları için tercih edilmektedir.

Yapay zekâ araçlarının iş hayatında kullanımını, bunları kullanan kişilere ve şirketlere sadece yenilik ve fayda getirmemekte, aynı zamanda hukuki bakımdan yükümlülükler ortaya çıkarmaktadır. Yapay zekâ kullanımına ilişkin doğrudan yasal düzenlemeler bazı hukuklarda hiç bulunmamakta iken, bazı hukuklarda ise yeni yeni oluşmaktadır.

Buna karşın, yapay zekâ kullanımı, mevcut hukuk alanlarıyla da kesişmektedir. Bu nedenle yapay zekâ araçlarını kullanmadan önce, farklı hukuk alanlarındaki ilgili mevzuat ve uygulamaya ilişkin tartışmaların ve hukuki bir değerlendirme yapılması önerilmektedir.

Bunu yaparken, yerel mevzuatların yanı sıra, başta Avrupa Birliği mevzuatı yabancı mevzuatların kapsamına girip girmediği de göz önünde bulundurulmalıdır. İşbu yazı kapsamında, yapay zekânın kullanımının (i.) kişisel verilerin korunması, (ii.) gizlilik ve (iii.) fikri mülkiyet ve (iv.) bilginin güvenilirliği ve doğruluğu bakımından getirebileceği yükümlülükler değerlendirilecektir. [1]

2. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Yapay zekâ araçlarına girilen metin, görüntü gibi veriler 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu ("KVK Kanunu") uyarınca kişisel veri olabilir. Bu sebeple, yapay zekâ araçlarını kullanmadan önce, araçlara girilen bilgilerin kişisel veri olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği ve verilerin hangi amaçlarla işlendiği kontrol edilmelidir.

Bir gerçek kişiye ait bilgiler, bu bilgiler ile kişinin kimliği bilindiğinde veya bilinebilir olduğunda kişisel veri kabul edilecektir. KVK Kanunu'na göre, kişisel veriler ancak kanunda belirtilen hukuka uygunluk sebeplerinin varlığı halinde işlenebilecektir.

Kişisel verilerin işlendiği durumlarda, söz konusu işlemeyle ilgili olarak kişisel veri koruma mevzuatı kapsamındaki aydınlatma yükümlülüğü, yurt dışına aktarımı, işlemenin orantılılığı gibi ilke ve yükümlülükler, KVK Kanunu ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu ("KVK Kurumu") tarafından belirlenen kapsamda uyulması gerekecektir.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu, 15 Eylül 2021 tarihinde yayımladığı Yapay Zekâ Alanında Kişisel Verilerin Korunmasına Dair Tavsiyeler adlı rehberde (i.) genel tavsiyelerin yanı sıra, (ii.) yapay zekâ geliştiricileri, üreticileri ve servis sağlayıcıları ile (iii.) karar alıcılar için özel tavsiyelerde de bulunmuştur. [2] Bu hususlar esas olarak yapay zekâ ve veri toplama çalışmalarının yürütücülerini ilgilendirse de genel tavsiyeler kapsamında, sadece yapay zekâ çalışmalarını yürüten taraflar bakımından değil, yapay zekâ kullanıcıları bakımından da etkili olacak görüşlere yer verildiği görülmektedir.

Bu kapsamda: Veri işleme faaliyeti, ilgili kişi açısından kontrolü mümkün olmalıdır. Kişisel verileri işleme temelli yapay zekâ uygulamalarında verilerin korunması anlamında yüksek risk öngörülüyorsa mahremiyet etki değerlendirmesi uygulanmalıdır. Özel nitelikli veri işleyen yapay zekâ uygulamalarında özel veri koruma kuralları uyarınca tedbirler alınmalıdır. İstenen sonuca veri işlemeksizin ulaşılabildiği takdirde verilerin anonimleştirilerek işlenmesi yöntemi tercih edilmelidir.

Gibi hususların veri sahibinin haklarını korumayı amaçlayan mevcut kurallar ve ilkeler ile uyumludur ve veri sorumlusu

olarak topladığı verileri yapay zekâ araçlarını kullanarak işleyecek kişileri de ilgilendirmektedir.

3. GİZLİLİK

Yapay zekâ araçlarını kullanırken yasadan kaynaklanan ve sözleşmeden kaynaklanan gizlilik yükümlülüklerini göz önünde bulundurulmalıdır. Türk Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu başta olmak üzere yasal mevzuattan kaynaklanan yükümlülükler bulunmakla birlikte, uygulamada özellikle ticari ilişkilerde ticari sır ve bilgilerin korunması bakımından gizlilik sözleşmelerinin kullanılması daha güvenilir görüldüğünden yaygın şekilde kullanılmaktadır.

Gizliliğe ilişkin yükümlülüklerin düzenlenmesi mevcut sözleşmelere madde eklenerek ile olabileceği gibi, pek çok ticari faaliyette gizlilik sözleşmesinin ayrı bir sözleşme olarak düzenlendiği ve ana sözleşmeden ayrı veya ona ek olarak imzalandığı görülmektedir.

Bu sözleşmesel düzenlemelerin kapsamının ne olduğu ve tarafların ne gibi taahhütlerde bulunduğu, yapay zekâ araçlarının kullanımının bu sözleşmesel yükümlülükleri ihlal edip etmediği, bu araçları kullanmadan önce değerlendirilmelidir. Bunun yanı sıra, yapay zekâ araçlarının kullanımı, kimi durumlarda kişi ve şirketlerin bilmeyerek kendi ticari ve mesleki sırlarının ifşa edilmesine yol açabileceğinden, araçlarının kullanımının etkisini bu bakımdan değerlendirmek de önemlidir.

Nisan ayında, Samsung'un yeni bir projeye ilişkin gizli kaynak kodu ve toplantı notları yapay zekâ yazılımı uygulamasına girildiğinden dolayı dışarı sızdı. Şirketin, mühendislerine görevleri kapsamında kaynak kodlarındaki sorunları çözmek için yapay zekâ yazılımı kullanmalarına izin verdiği, bunu yaparken, çalışanların yeni bir programa ait kaynak kodu ve toplantı notlarını ChatGPT'ye girmesi sonucu verilerin ifşa olduğu bildirilmişti. [3]

Bunun sonrasında, Samsung tarafından çalışanlarına yazılan talimatta şirkete ait bilişim sistemlerinde ChatGPT'nin kullanımının yasaklandığı duyuruldu.

Şirket tarafından yapılan duyuruda, ChatGPT, Google Bard ve Bing gibi yapay zekâ platformlarına gönderilen verilerin harici sunucularda depolandığı, geri alınmasının veya silinmesinin zor olabileceği ve başkalarına ifşa edilebileceği belirtilmektedir.[4] Samsung'tan sonra, Apple'ın da bazı çalışanlarına iş yerinde ChatGPT'nin kullanımını yasakladığı öğrenildi. [5]

4. FİKRİ MÜLKİYET

Yapay zekâ aracının kullanımına bağlı olarak, fikri mülkiyet haklarının, özellikle sanat ürünlerinin üretimi bağlamında telif haklarının dikkate alınması gerekebilecektir. Burada tartışmaların iki noktada toplandığını, hatta halihazırda buna ilişkin uyuşmazlıkların ortaya çıktığını görmekteyiz: Bunlardan ilki, yapay zekâ araçlarının telif hakkıyla korunan eserlerle eğitilmesi, ikincisi yapay zekâ araçları tarafından üretilen ve mevcut telif hakkıyla korunan eserlere çok benzeyen çıktılarının yayınlanmasının, telif hakkının ihlali niteliğinde olup olmadığıdır.

İlk hususa ilişkin olarak, Getty Images adlı stok fotoğrafçılık ajansı tarafından yapay zekâ şirketi Stability AI'e karşı Images, telif hakkı ile korunan milyonlarca görüntüyü ve Getty Images'ın sahip olduğu veya temsil ettiği ilgili meta verileri, ticari çıkarlarına fayda sağlamak ve içerik oluşturularının zararına olacak şekilde lisanssız olarak kopyaladığı ve işlediği ve bu sebeple fikri mülkiyet haklarının ihlal ettiği iddiasıyla dava açmıştır. [6]

Getty Images CEO'su Craig Peters tarafından, şirketin maddi zararların tazminini veya sanat ürünleri üreten yapay zekâ araçlarının geliştirilmesini durdurmayı amaçlamadıklarını, esasında yeni bir yasal statüko oluşturmak ile ilgilendiklerini belirtmiştir. Peters'in bu beyanı, yapay zekâ araçlarının gelişimi ile Getty Images için uygun lisans koşullarına sahip yeni bir durumun yaratılmak istenildiği şeklinde yorumlanmıştır. [7]

Benzer şekilde, Büyük Ölçekli Yapay Zekâ Açık Ağı'na ("LAION") ait 5,8 milyar fotoğraftan oluşan bir veri setinde kendi fotoğraflarının izinsiz kullanıldığını fark eden Alman bir fotoğrafçı LAION'a yazarak talepte bulunmuştur. LAION tarafından verilen cevapta, telif hakkı ihlali olmadığı, fotoğrafçının eserlerinin herhangi bir şekilde depolanmadığı ve saklanmadığı, yalnızca "kendi kendine öğrenen bir algoritmanın ilk eğitimi için internette görüntü dosyaları bulduğunu ve bilgi edinmek için

bunları kısaca kaydettiği" ifade edilmiştir. [8]

İkinci hususa ilişkin olarak, bir grup sanatçı yapay zekâ şirketlerine karşı Dijital Millennium Copyright Act) 'nın yasasının ihlal edilmesi sebebiyle dava açmıştır. Davacılar, yapay zekâ şirketlerinin ticari olarak fayda sağladığını ve telif hakkıyla korunan görüntüleri kullanmaktan zengin bir şekilde kâr elde ettiğini iddia ederek tazminat ve kalıcı ihtiyati tedbir talebinde bulunmuşlardır. Sanatçılar, amaçlarının meslekleri bir bilgisayar programı tarafından ortadan kaldırılmadan önce bu hak ihlalinin sona erdirmeye çalıştıklarını ifade etmiştir. [9]

5. BİLGİNİN GÜVENİLİRLİĞİ VE DOĞRULUĞU

Yapay zekâ araçlarının kullanılması, verilerin yapay şekilde oluşturulması ve değiştirilmesine dayandığından yanlış verilerin paylaşılmasına ve yayılmasına yol açabilecektir. Bu sebeple yapay zekâ tarafından üretilen bilgilere güvenilmemeli, bunların doğruluğu için yapay zekânın incelemesinin yeterli olmadığı ve insanlar tarafından incelemeye tabi tutulması gerektiği göz önünde tutulmalıdır. [10] Özellikle eğitim, gazetecilik, hukuk gibi alanlarda, gerek kaynak taraması, içtihat taraması vb. araştırmalar için, gerek ise dilekçe, makale gibi içerik üretimi için yapay zekâ araçlarının kullanıldığı görülmektedir. Bu kapsamda, üretilen içerikte yanlış bilgiler bulunduğu, aslında bulunmayan akademik çalışmalara veya mahkeme kararlarına atf yapıldığı fark edilmiştir. [11] [12] [13]

Yakın zamanda bir avukatın bir havayolu-na karşı tazminat talepli açılan davada, var olmayan davalara ve emsal kararlara atf yapılması ile gündeme gelmiştir. [14] Davacı avukat, uyuşmazlığı ilişkin ön araştırmada ChatGPT'yi kullanmış ve ChatGPT'nin konuya ilişkin avukata 6 farklı emsal karar göstermiş ve avukat bu kararların kaynağını ChatGPT'ye sorarak teyit etmiştir.

Her ne kadar ChatGPT bu kararların Lexis-Nexis, WestLaw gibi içtihat programlarında bulunan kararlar olduğunu söylemiş ise de bu kararların aslında hiç var olmayan dava dosyalarına ait kararlar olduğu ve avukatın ChatGPT'ye yaptırdığı teyit ile yetindiği ve kendisi ayrıca içtihat taraması yaparak bu davaların doğruluğunu teyit etmediği anlaşılmıştır. Avukat, davada yanlış kararlara atf yapması sebebi ile

yaptırım uygulanması riski ile karşı karşıyadır. [14]

Detaylı Bilgi için;
[Av. Erse Kahraman](mailto:info@ozgunlaw.com)
info@ozgunlaw.com

Kaynakça:

1. Bu başlıklar tahdidi değildir. Başlıklar belirlenirken bu metindeki gruplandırılmadan yararlanılmıştır. <https://www.mme.ch/en/magazine/articles/legal-challenges-of-using-ai-tools-in-the-workplace>
2. <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7048/Yapay-Zeka-Alaninda-Kisisel-Verilerin-Korunmasına-Dair-Tavsiyeler>
3. <https://www.techradar.com/news/samsung-workers-leaked-company-secrets-by-using-chatgpt>
4. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-05-02/samsung-bans-chatgpt-and-other-generative-ai-use-by-staff-after-leak?srnd=technology>
5. <https://www.wsj.com/articles/apple-restricts-use-of-chatgpt-joining-other-companies-wary-of-leaks-d44d7d34>
6. <https://newsroom.gettyimages.com/en/getty-images/getty-images-statement>
7. <https://www.theverge.com/2023/1/17/23558516/ai-art-copyright-stable-diffusion-getty-images-lawsuit>
8. <https://www.vice.com/en/article/pka-pb7/a-photographer-tried-to-get-his-photos-removed-from-an-ai-dataset-he-got-an-invoice-instead>
9. <https://www.theverge.com/2023/1/16/23557098/generative-ai-art-copyright-legal-lawsuit-stable-diffusion-midjourney-deviantart>
10. <https://www.mme.ch/en/magazine/articles/legal-challenges-of-using-ai-tools-in-the-workplace>
11. <https://blogs.library.duke.edu/blog/2023/03/09/chatgpt-and-fake-citations/>
12. <https://futurism.com/newspaper-alarmed-chatgpt-references-article-never-published>
13. <https://www.theverge.com/2023/5/27/23739913/chatgpt-ai-lawsuit-avianca-airlines-chatbot-research>
14. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-65735769>

ANAYASA MAHKEMESİ 22/2/2023 TARİHLİ VE 2022/155 E., 2023/38 K. SAYILI İLAMIYLA KADININ KOCASININ SOYADINI ALMASINA İLİŞKİN HÜKMÜN İPTALİNE KARAR VERDİ!

Anayasa Mahkemesinin kadının kocasının soyadını almasına ilişkin 4721 Sayılı Kanun'un 187. maddesinin birinci ve ikinci cümlesinin iptaline ilişkin 22/2/2023 Tarihli ve 2022/155 E., 2023/38 K. Sayılı kararı 28.04.2023 tarihinde Resmî Gazete'de yürürlüğe girdi. İstanbul 8. Aile Mahkemesi tarafından Evlenmeden önceki soyadının kullanılmasına izin verilmesi talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varılarak ilgili maddenin iptali talebiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunuldu. İnceleme sonucunda Mahkeme tarafından; kadının evlendikten sonra kocasının soyadını almasının ailenin ortak bir soyadına sahip olmasını mümkün kılan tek seçenek olmadığı, aile bağlarının korunup güçlendirilmesi amacının kuralla öngörülen hak muamelenin esas alınarak Bölge Adliye Mahkemesinin mümkün olmadığı gibi tespitlerde bulunularak evlenmeden önceki soyadının evlendikten sonra da tek başına kullanılması bağlamında kadın ve erkek arasında kuralla öngörülen farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanmaması sebebiyle eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmış ve açıklanan nedenlerle 4721 sayılı Kanun'un 187. maddesinin birinci cümlesinin iptaline karar verilmiştir. Bununla birlikte 4721 sayılı Kanun'un 187. maddesinin birinci cümlesinin iptali nedeniyle uygulanma imkanı kalmayan anılan maddenin ikinci cümlesi de 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptal edilmiştir. Bu kapsamda iptal edilen madde şu şekildedir;

"Madde 187- Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir." Önemli! İlgili kararda anılan cümlelerin iptallerine ilişkin hükümlerin, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe gireceğine karar verilmiştir.

Kaynak: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/04/20230428.pdf>

ANAYASA MAHKEMESİ YARGILAMA SIRASINDA DİNLENMEYEN TANIĞIN BEYANININ DAHA SONRA ESAS ALINARAK KARAR VERİLMESİNİ, SİLAHLARIN EŞİTLİĞİ VE ÇEKİŞMELİ YARGILAMA İLKELERİNE AYKIRI OLDUĞU NEDENİYLE İPTAL ETMİŞTİR!

Anayasa Mahkemesi 2020/2316 başvuru numaralı Yusuf Sulusaray başvurusunda, yargılama sırasında dinlenmeyen tanığın beyanı esas alınarak karar verilmesinin silahların eşitliği ve çekişmeli yargılama ilkelerine aykırı olduğu sebebiyle ihlal edildiğine ilişkin 03/04/2023 tarihinde karar verdi. Başvurunun konusu davalı tarafça istinaf edilen kararın, bölge adliye mahkemesi tarafından incelenmesi sırasında daha önce ilk derece mahkemesindeki yargılama sürecinde dinlenmeyen davalı tanığı P.G.'nin dinlenip beyanları doğrultusunda ilk derece mahkemesi kararının bölge adliye mahkemesinin 16/12/2019 tarihli kararıyla kaldırılmasına ve davanın kısmen kabulüne kısmen reddine karar verilmesidir. Başvurucu ise iddiasında yargılama sonrasında dinlenen tanık P.G.'nin anlatımlarının esas alınarak Bölge Adliye Mahkemesi tarafından taleplerinin kesin olarak reddedilmesinin adil yargılama hakkının alt güvencelerinden olan silahların eşitliği ve çekişmeli yargılama ilkelerine, gerekçeli karar hakkına, duruşmaların aleniliği ilkesine aykırılık teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi davalı tanığı P.G.'nin belirleyici delil niteliğindeki tanık beyanının duruşma sırasında alınmaması, başvuru ilgilili tanık beyanından nihai karar ile haberdar olması ve söz konusu tanık beyanının yargılamada belirleyici delil niteliği arz etmesi, taraflarca bildirilmeyen bir tanığın beyanının esas alınması, başvuru ilgilili savununun hakkında ortaya çıkan bu zedelenmenin yargılama sürecinde telafi edilebilme imkânının olmaması sebebi ile başvuru ilgilili davalı karışında dezavantajlı bir konuma düşüşü sonucuna ulaşmıştır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çekişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Kaynak: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/05/20230503-15.pdf>

ANAYASA MAHKEMESİ İŞÇİNİN BAZI İNTERNET SİTELERİNE ERİŞİMİ NEDENİYLE İŞ SÖZLEŞMESİNİN FESHEDİLMESİNİN İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜ İHLAL ETTİĞİ KARARINI VERDİ!

Anayasa Mahkemesi; 2019/19160 numaralı Nuran Müzeyyen Korkut başvurusunda, işçinin bazı internet sitelerine erişimi nedeniyle iş sözleşmesinin feshedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine ilişkin kararını 01/03/2023 tarihini verdi. Başvurunun özeti; belirsiz süreli iş sözleşmesi ile çalışan başvuru ilgilili iş sözleşmesi, 11/08/2016 tarihinde "hizmetine ihtiyaç duyulmaması" gerekçesiyle feshedilmiş olup başvuru ilgilili işe iade talepli tespit davası açılmıştır. İlk derece mahkemesinde yapılan incelemede "iş sözleşmesinin terör örgütü ile ilgili sebebiyle işverence feshedildiği ve işveren açısından işçiden kaynaklanan nedenlerle güven ilişkisinin sarsılması ve bu durumun işveren tarafından artık katlanılması beklenemeyecek nitelikte olduğu" gerekçesi ile feshin haklı ve geçerli olduğu kanaatine ulaşılmıştır. İstinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Bölge Adliye Mahkemesince de ilk derece mahkemesine benzer gerekçelerle istinaf başvurusu reddedilmiş ve bu kararın da temyiz edilmesi üzerine yargıtay tarafından bozma kararı verilerek dosya tekrar ilk derece mahkemesine gönderilmiştir. İlk derece mahkemesi yargılamaya devam ederken başvuru hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde terör örgütü ile bağlantısı bulunabileceği iddiası ile soruşturma başlatılmış ve soruşturma sonucunda ise başvuru hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığıınca kovuşturmayla yer olmadığı kararı verilmiştir. İlk derece mahkemesinde yeniden yapılan yargılamada ise Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde yürütülen soruşturma dosyasındaki birtakım bilgiler esas alınmış ve buna göre hüküm kurularak dava tekrar reddedilmiştir. İlgili ret kararının gerekçesi ise şu şekildedir;

"Mahkememizce bozma ilamı sonrasında celp edilen İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2018/164194 soruşturma sayılı dosya içeriğine göre her ne kadar davacının anılan terör örgütüne üyeliğinin bulunduğu dair kamu davası açmaya yeterli delil bulunmadığına karar verilmiş ise de, anılan kararda şüpheli davacının HTS kayıtlarının ve dijital inceleme raporunda tespit edilen verilerin (davacının yalnızca birtakım internet sitelerine erişerek terör örgütü ile ilgili birtakım bilgileri arattığı) örgüte üyelik olarak değerlendirilme dahi örgüte iltisak göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle taraflar arasındaki güven ilişkisinin artık iş akdinin devamının taraflardan beklenemeyecek derecede sarstığı anlaşılmakla fesih sebebinin geçerli nedene dayandığı kabul edilmektedir."

Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay tarafından ilk derece mahkemesinin hükmü onanmıştır. Başvurucu ise 30/05/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvuruda; başvuru ilgilili internet sitelerine erişimin iş sözleşmesinin feshinden sonraki bir tarihte gerçekleştiği ayrıca bu internet sitelerine erişimin terör örgütü ile iltisak olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı, geçersiz olarak iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiş, Anayasa Mahkemesince başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmaması sebebiyle başvuru ilgilili kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir. Başvurucunun iş sözleşmesini fesheden şirketin genel hükümlere tabi bir anonim şirket olduğu, başvuru ilgilili özel hukuk hükümlerine tabi bir işçi olduğu dolayısıyla başvuru ilgilili devletin pozitif yükümlülükleri bağlamında incelenmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Devletin pozitif yükümlülüklerinde ise kişilerin temel haklarına ilişkin anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğinin de denetlenmesi gerekir. Derece mahkemelerince de bu husus gözetilerek yargılama sırasında gerçekleştirilen işlemlerin ve neticede verilen kararın gerekçesinin bizatihi ifade özgürlüğüne ilişkin bir müdahale oluşturulmaması için derece mahkemelerince gereken özen gösterilmelidir. Somut olayda ise önemli bir kurumda önemli bir statüde çalışan hakkında hangi delillerin bulunduğu somut olarak ortaya konulmadan terör örgütü ile iltisak olduğundan bahisle iş sözleşmesi feshedilen başvuru ilgilili fesih tarihinden sonraki bir tarihte cep telefonunun internet tarayıcısı üzerinden tamamı herkesin erişimine açık Türkiye'nin erişim sayısı yüksek internet sitelerinden birkaçına erişiminin fesih nedeni olarak gösterilmesi; ifade özgürlüğünün dolaylı olarak sınırlandırıldığına ve Anayasa'nın 26. Maddesinde güvence altına alınan ilkelere uygun hareket edilmediği kanaatine varılmıştır.

Kaynak: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/05/20230505-12.pdf>

Alanında uzman avukatlardan oluşan ekibi ile faaliyet gösteren Özgün Hukuk Bürosu, ulusal ve çok uluslu şirketlere hizmet vermektedir. Bu kapsamda, müvekkillerin ihtiyaçlarına olabilecek en kısa zamanda cevap verebilecek organizasyon yapısı kurulmuş olup, temel prensip müvekkillerin kıdemli avukat kadrosuyla her zaman iletişim kurabilmesi ve her konuda bilgi sahibi olmasının sağlanmasıdır.

Bankacılık ve finans, eğitim, sağlık, otomotiv, kimya ve savunma, teknoloji, enerji, maden, inşaat ve gayrimenkul sektörleri başta olmak üzere değişik iş ve ticaret sektörlerinde faaliyet gösteren kurumsal müvekkillere ve sivil toplum kuruluşlarına hizmet veren Özgün Hukuk, tüm müvekkilleri ile bir iş ortağı titizliği ile çalışmanın prensip edinmiştir.

Özgün Hukuk Bürosu, Türkiye'nin önde gelen finans kurum ve kuruluşlarına, şirketlere ve şahıslara Türkiye'de ve yurtdışında alacak tahsilatı konusunda hukuki hizmet sağlamaktadır. Bu kapsamda yurtdışına kaçırılan malvarlıklarının mal varlığı araştırması yapılarak tespit edilmesi ve alacağın bu yolla tahsil edilmesi hususunda hukuki hizmet verilmektedir.

Özgün Hukuk Bürosu alacak tahsilatı konusunda dünya çapında bir organizasyon olan "European Collectors Association (ECA)" üyesi olup, gerek Türkiye'de gerekse yurtdışında alacak tahsilatı konusunda müvekkillerine hukuki hizmet sunmaktadır. Ayrıca, İngiltere, Belçika, Fransa, İspanya ve İtalya'dan avukatlar tarafından Kasım, 1988'de kurulan ve Avrupa'nın ilk birleşik uluslararası hukuk uygulaması olan PLG International Lawyers'ın tek Türk üye hukuk bürosudur.

*Sülün Sok. No:8 34330 1.Levent Beşiktaş / TURKEY
Phone : +90 212 356 3210(pbx) / +90 212 325 2307(pbx)
Fax : +90 212 356 3213
E-mail : info@ozgunlaw.com
İnternet sitesi: www.ozgunlaw.com*

Bizi Takip Edin!

